سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام

ئۇلۇغ اللە نەمل سۈرىسىدە مۇنداق دېگەندى:

﴿بىز ھەقىقەتەن داۋۇدقا، سۇلايمانغا (دۇنيا ۋە دىن ئىلىملىرىدىن كەڭ) ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ئۇلار ئېيتتى: «جىمى ھەمدۇسانا بىزنى نۇرغۇن بەندىلىرىدىن ئارتۇق قىلغان اللە غا خاستۇر!» سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى. ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (اللە نىڭ) روشەن ئېھسانىدۇر» دېدى﴾[1].

﴿سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى.﴾

سۇلەيمان ھەم پەيغەمبەرلىكتە ھەمدە مۇلۇكتە داۋۇدنىڭ ۋارىسى ئىدى. بۇ يەردە تىلغا ئېلىنغان مۇلۇكتىن مال ـ دۇنيا مەقسەت قىلىنغان ئەمەس. چۈنكى پەيغەمبەرلەر مال ـ دۇنيا مىراس قالدۇرمايدۇ. ماللىرى ئۇلاردىن كېيىنكى يوقسۇل ۋە موھتاجلارغا ئائىت سەدىقىلەردىن ئىبارەت بولۇپ، تۇغقانلىرىغا ئائىت بولمايدۇ.

مۇھەممەد ئەلەيھىسسالام مۇنداق دېگەندى:

«بىز پەيغەمبەرلەر مىراس قالدۇرمايمىز». شۇنىسى ئېنىقكى، سۇلەيمان داۋۇد ئەلەيھىسسالامنىڭ ۋارىسى ئىدى. ئۇلۇغ اللە ئۇنى ئىسرائىل ئەۋلادىغا پەيغەمبەر قىلىپ تاللىدى. يەنە اللە ئۇنى بەنى ئىسرائىلغا ھۆكۈمدار قىلدى. سۇلەيماننىڭ داۋۇدتىن ئالغان ئەڭ مۇھىم مىراسى بەلكى داۋۇد ئومۇملاشتۇرغان ئەسكىريي ئەنئەنە ئىدى. داۋۇدتىن قالغان بۇ ئىلغارلىقتا سۇلەيمان ۋارىسلىق قىلدى. داۋۇد ئەسلىدە كەمبەغەل بىر پادىچى بولۇپ، كېيىن ئەسكىرى قوماندانغا ئايلانغان ئىدى. بۇ ئۆزگىرىش اللە نىڭ ئىلھامى، ياردىمى ۋە مەدىتى بىلەن ئەمەلگە ئاشقان ئىدى.

داۋۇد بۇرۇنلا كائىناتقا ھاكىم ھەقىقي قۇۋۋەتنىڭ ئۇلۇغ اللە نىڭ كۈچى ئىكەنلىكىنى چۈشىنەتتى. قولىنى تاش پارچىسىغا ئۇزاتقىنىدا ۋە سالغا بىلەن جالۇتقا ئاتقىنىدا، كۈچ تەڭپۇڭلىقىنىڭ ئۆزگەرگەنلىكىنى، دۈشمەنلىرىنىڭ ئالدىدا تەرەپ ـ تەرەپكە قاچىدىغان بەنى ئىسرائىل قوشۇنىنىڭ ھەقىقي كۈچلۈك قوشۇنغا ئايلانغانلىقىنى ئېلان قىلغان ئىدى.

[1] سۈرە نەمل 15 ـ 16 ـ ئايەتلەر.

داۋۇد نۇرغۇن جەڭلەرگە قاتناشتى. بۇلار قۇرئاندا تەپسىلىي بايان قىلىنمىغان. چۈنكى قۇرئان تارىخىي بايان كىتابى بولماستىن، اللە قا دەۋەت كىتابىدۇر. قۇرئاندا بۇ ھەقتە پەقەتلا: ﴿داۋۇدنىڭ سەلتەنىتىنى كۈچەيتتۇق﴾[1] دېيىلىدۇ.

بۇنىڭ مەنىسى شۇكى: ئۇ ھېچبىر جەڭدە مەغلۇب بولمىغان ئىدى. شۇنداقلا، اللە قا يۈزلەنگەن داۋۇد ئەلەيھىسسالام مۇۋاھھىدلەر (يەنى بىر اللە قا ئېتىقاد قىلغۇچىلار) دىن بولغاچقا، اللە داۋۇدقا، قوشۇنغا ۋە خەلققە ھىمايىچى، ياردەمچى بولغان ئىدى. ئۇلۇغ اللە داۋۇدنىڭ قوشۇنغا ئۇز زامانىدىكى باشقا قوشۇنلارغا قارشى پەۋقۇلئاددە ئۈستۈنلۈككە ئېرىشتۈرىدىغان ئالاھىدە نەرسىلەرنى بەرگەن ئىدى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دەيدۇ:

﴿تۆمۈرنىڭ يۇمشاق بولۇپ بېرىشى، ساۋۇت ياساشنى بىلدۈرۈشلەر) ئاتا قىلدۇق﴾.[2]

ئەركىن ھەرىكەت قىلىش ئىمكانىيىتى بەرگەن ھالقىلاردىن ياسالغان تۆمۈر ساۋۇتلار، قەدىمكى زاماندىكى جەڭچىلەر ئۈچۈن ئاجايىپ يېڭىلىق ئىدى. ئىككى جەڭچىنىڭ ئەھۋالىنى ئويلاپ بېقىڭ! بىرى ھەرىكەتلىرىگە توسقۇن قىلىدىغان، بىئەپ ئېغىرلىقتا قېينالسا، يەنە بىرى خۇددى ساۋۇت كىيمىگەندەك ئەركىن ھەرىكەت قىلاتتى.

اللە نىڭ داۋۇدقا ۋە قوشۇنغا ئاتا قىلغان بۇ ئىلغارلىق سۇلەيمان ھۆكۈمرانلىقىدىمۇ داۋام قىلدى.

شۇنىڭ بىلەن، سۇلەيمان دۇنيادىكى ئەڭ ئىلغار قوشۇنغا ھەممىدە كۈچلۈك دۆلەتكە ۋارىسلىق قىلغان ئىدى. اللە سۇلەيمانغا تېخىمۇ كۆپ نېمەت بەردى.

﴿ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (اللە نىڭ) روشەن ئېھسانىدۇر» دېدى﴾.[3]

قۇرئاننىڭ سۇلەيمان ھەققىدىكى بەتلىرىنى ۋاراقلىغىنىمىزدا، ئەينى چاغلاردا ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ يەنى ئۇلارنىڭ پەيغەمبىرى ۋە پادىشاھى سۇلەيمان دەۋرىنىڭ ئالتۇن دەۋرە ئىكەنلىكىنى چۈشىنىۋالالايمىز.

...

سۇلەيمان داۋۇدتىن مىراس قىلىپ ئالغانلىرى بىلەن بولدى قىلمىدى. خانلىق روھى ئۇنى تېخىمۇ ئۈستۈن بولۇشقا يېتەكلەيتتى. بىر كۈنى قولىنى كۆتۈرۈپ ئالللاھقا دۇئا قىلدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ قەلبى بىلەن اللە نىڭ ئارىسىدا توساق، مۇساپە ۋە ياكى ۋاقىت ئۇقۇمى مەۋجۇت ئەمەس. پەيغەمبەرلەردىن بىرى اللە قا دۇئا قىلسىلا، ئۇنىڭ دۇئاسى

---

[1] سۈرە ساد 20 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى
[2] سۈرە سەبەئ 10 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[3] سۈرە نەمل 16 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

ئىجابەت بولىدۇ. مەلۇم دەرىجىگە بارغاندا قەلب پاكلىقى دائىم الله قا بارىدىغان يولنى تاپالايدۇ. سۇلەيمان دۇئاسىدا مۇنداق دېدى:

﴿«پەرۋەردىگارىم! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا مەندىن كېيىن (مەندىن باشقا) ھېچ ئادەمگە مۇيەسسەر بولمايدىغان پادىشاھلىقنى ئاتا قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن كۆپ ئاتا قىلغۇچىسەن»﴾.[1]

سۇلەيمان الله تىن ئۇنىڭدىن كېيىن ھېچكىمگە بېرىلمەيدىغان ھۆكۈمدارلىق تىلىگەن ئىدى.

الله تائالا بەندىسى سۇلەيماننىڭ دۇئاسىنى قوبۇل قىلىپ، بۇ ھۆكۈمدارلىقنى بەردى.

دەۋرىمىزدىكى ئىنسانلار: سۇلەيمان نېمە ئۈچۈن ئۆزىدىن كېيىن ھېچكىمگە بېرىلمەيدىغان بۈيۈك ھۆكۈمدارلىقنى تەلەپ قىلغاندۇ؟ ـ دېگەن سوئالنى سورىشى مۇمكىن.

سۇلەيمان زامانىمىزنىڭ چۈشەنچىسى بويىچە ھاكىمىيەتكە مەستانە (ئەمەلگە ھېرىسمەن) ئابرۇيپەرەس، بۇيرۇقۋاز ۋە مۇشتۇمزور بىر ئىنسانمىدى؟ ئەمەلىيەتتە ئۇنىڭ قەلبىدە بۇلاردىن ھېچقانداق بىر نەرسىنى ئۇچراتمايمىز.

سۇلەيماننىڭ ھۆكۈمدارلىقنى ھېرىسلىقى، تۈنجى ۋە ئاخىرقى (يەنى بىردىنبىر) بىر پەيغەمبەرنىڭ ھېرىسى ئىدى. پەيغەمبەرلەرنىڭ قەلبى پەقەت بىر يۈزىدە يېيىلىشىنى ئارزۇ قىلغان نەرسىگە مايىلدۇر. شۇنداقلا، سۇلەيمانمۇ ھەرگىزمۇ ھۆكۈمدارلىققا ئاشىق، شۆھرەت ۋە سەلتەنەت مەستانىسى ئەمەس بولۇپ، ئۇ جاھاننى قاپلىغان جاھالەت بىلەن جەڭ قىلىش، پەيغەمبەر بولغىنىدا الله نىڭ رەھمىتى بولغان ئىسلام نۇرىنى يېيىش ئۈچۈن ھۆكۈمدارلىق تەلەپ قىلغان ئىدى. سۇلەيماننىڭ بىلقىس بىلەن سۆزلەشكەندە، تەختى ھەققىدە ئېيتقانلىرىنى ئويلاپ كۆرۈڭ:

﴿بىلقىس كەلگەندە (ئۇنىڭغا): «سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟» دېيىلدى. ئۇ: «شۇدەك تۇرىدۇ» دېدى. (سۇلايمان الله نىڭ نېمىتىنى سۆزلەش يۈزىسىدىن ئېيتتى) ئۇنىڭدىن (يەنى بىلقىستىن) بۇرۇن بىزگە (الله نى ۋە الله نىڭ قۇدرىتىنى بىلدۈرىدىغان) ئىلىم بېرىلدى، بىز مۇسۇلمان بولدۇق﴾.[2]

بۇ، ھاكىم (ھېكمەت ساھىبى) سۇلەيماننىڭ سۆزى بولۇپ، بىزنىڭ چۈشەنچىمىز بويىچە ھۆكۈمرانلىق، پادىشاھلىق ۋە قۇۋۋەت تەلىپىنى ئورۇنلۇق كۆرسەتكەن (يەنى قۇۋۋەت تەلىپىنىڭ ئورۇنلۇق ئىكەنلىكىنى ئىسپاتلىغان) دەلىلدۇر.

سۇلەيمان پۈتۈن ئابرۇيىنى ۋە سەلتەنىتىنى الله قا دەۋەت قىلىشقا ۋە ئىسلامنى يېيىشقا ئاتىغان ئىدى.

---
[1] سۈرە ساد 35 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەمل 42 ـ ئايەت.

www.munber.org

سەبەنىڭ ئايال پادىشاھى سۇلەيمان بىلەن تىلغا ئېلىنغان قىسسەدە: ﴿ئۇ (يەنى بىلقىس) ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم، مەن ھەقىقەتەن (اللہ غا شېرىك كەلتۈرۈپ، قۇياشقا چوقۇنۇش بىلەن) ئۆزەمگە زۇلۇم قىلدىم. سۇلايمان بىلەن بىللە ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللہ غا بويسۇندۇم (يەنى سۇلايماننىڭ دىنىغا ئەگىشىپ ئىسلامغا كىردىم)»﴾[1] دېمىگەنمىدى؟

...

بۇ كىرىش سۆزىدىن كېيىن، پەيغەمبەر ۋە ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ قىسسىسگە ئۆتەيلى!

ئەلقىسسە، سۇلەيمان پەيغەمبەرلىك، ھۆكۈمدارلىق ۋە ھېكمەتتە داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلغاندىن كېيىن، ئىنسانلار ئۇنىڭغا «ھېكىم سۇلەيمان» نامىنى بەردى.

سۇلەيماننىڭ ھېكمىتى ئىنسانلار ئارىسىدا ئادىل بولۇش، ئۇلارغا مەرھەمەت قىلىش ۋە ئۇلارنىڭ مەسىلىلىرىنى ئادالەت بىلەن ھەل قىلىشتىن باشقا، ئىنسانىيەت دۇنياسىدىن ئېشىپ، قۇشلار ۋە ھايۋانلار دۇنياسىغىچە ئۆز ئىچىگە ئالغان ئىدى. داۋۇد پەقەت قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلەتتى. ئەمما سۇلەيمان قۇشلار بىلەن سۆزلىشىپ ئۇلارغا ۋەزىپە بېرەتتى. داۋۇد تەسبىھ ئېيتقاندا، تاغلار، ۋەھشىي ھايۋانلار ۋە قۇشلارمۇ ئۇنىڭ بىلەن بىللە تەسبىھ ئېيتاتتى. بۇ بۈيۈك تەسبىھنى ئاڭلاش ئۈچۈن شاماللار توختاپ قالاتتى.

اللہ سۇلەيمانغا بۇنىڭدىن ئارتۇقراق قىلىپ ۋەھشىي ھايۋانلارنى، قۇشلارنى ۋە شامالنى ئۇنىڭ ئەمرىگە بويسۇندۇرۇپ بەرگەن ئىدى.

ئۇلۇغ اللہ مۇنداق دېگەنىدى:

﴿بىز ھەقىقەتەن داۋۇدقا، سۇلايمانغا (دۇنيا ۋە دىن ئىلىملىرىدىن كەڭ) ئىلىم ئاتا قىلدۇق، ئۇلار ئېيتتى: «جىمى ھەمدۇسانا بىزنى نۇرغۇن بەندىلىرىدىن ئارتۇق قىلغان اللہ غا خاستۇر!». سۇلايمان (پەيغەمبەرلىكتە، ئىلىمدە، پادىشاھلىقتا ئاتىسى) داۋۇدقا ۋارىسلىق قىلدى ئۇ: «ئى ئىنسانلار! بىزگە قۇشلارنىڭ تىلى تەلىم بېرىلدى. (دۇنيانىڭ نېمەتلىرىدىن) ھەممە نەرسە ئاتا قىلىندى، بۇ ئەلۋەتتە (اللہ نىڭ) روشەن ئېھسانىدۇر» دېدى﴾[2].

سۇلايمان چۈمۈلىلەرنىڭ پىچىرلىشىشىنى ئاڭلىيالايتتى. شۇنداقلا ئۇلارغا ئەمر بېرەلەيتتى. چۈمۈلىلەرمۇ ئۇنىڭ بۇيرىقىغا بويسۇناتتى.

سۇلەيماننىڭ قوشۇنى دۇنيادىكى قوشۇنلارنى قورقۇتقان ئىدى. دۇنيا بۇنداق كۈچلۈك قوشۇننى ئەسلا كۆرمىگەن ئىدى. ئادەتتە قوشۇنلار ئەسكەرلىرىنىڭ ئوخشاشلىقى (بىر

[1] سۈرە سەبەئ 44 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەمل 15 ـ 16 ـ ئايەتلەر.

خىللىقى) بىلەن كۆچلۈك كۆرۈنەتتى. ئەمما سۇلەيماننىڭ قوشۇنى ئەسكەرلىرىنىڭ خىلمۇخىللىقى بىلەن كىشىنى ھەيران قالدۇراتتى.

بۇ قوشۇن ئاجايىپ بىرلەشمىدىن تەشكىل تاپقان، چېكىندۇرگىلى بولمايدىغان قوشۇن ئىدىكى، تەركىبىدە ئىنسانلار، جىنلار ۋە قۇشلار بار ئىدى. بىلگىنىمىزدەك، جىنلار الله نىڭ ياراتقان مەخلۇقاتىدۇر. ئىنسانلارنىڭ جىنلارنى كۆرەلىشى، جىنلارنىڭ چاقىرىلىشى ۋە ئۇلاردىن پايدىلىنىشى مۇمكىن ئەمەس. الله بۇ كۈچنى پەقەت سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامغىلا بەرگەن. سۇلەيمان جىنلارنى ئۇرۇش ۋاقتىدا ئەسكەر، تېنچ زامانلاردا ئىشچى قىلىپ ئىشلىتەتتى. جىنلار كۆرگىلى بولمايدىغان مەخلۇقاتلاردۇر. ئەسكەرلىرى كۆرۈنمەيدىغان بىر قوشۇننى تەسەۋۋۇر قىلىپ كۆرۈڭ! مۇنداق قوشۇن بىلەن ئۇرۇشۇش مۇمكىنمۇ؟ بۇندىن باشقا بۇ قوشۇندىكى قۇشلار ھازىرقى زاماندىكى خەۋەرلەشمە ۋە ئاخبارات توپلاش ئۇسكۈنىلىرىنىڭ رولىنى ئوينايتتى. ئۇرۇشتا ئاخبارات ئىنتايىن مۇھىم رول ئوينايدۇ. چۈنكى ئاخبارات دۈشمەننىڭ ھەقىقىي ئەھۋالىنى بىلىشنىڭ ئاچقۇچى. سۇلەيماننىڭ قوشۇنىدا بۇ ۋەزىپىنى قۇشلار ئورۇنلايتتى. ئۇلار ئۇچۇپ بېرىپ، دۈشمەن ئەھۋالىنى ئىگەللەيتتى ۋە سۇلەيمانغا خەۋەر يەتكۈزەتتى.

جىن ۋە قۇشلار بىلەن بىللە الله يەنە شاماللارنىمۇ سۇلەيمانغا بويسۇندۇرۇپ بەرگەن ئىدى. ئۇ شاماللارغا بۇيرۇق قىلىپ، خۇددى ھازىرقى ئايروپىلاننىڭ ئىچىدە ئۇچقاندەكلا...ئۇنىڭ ئۈستىگە ئەسكەرلىرى بىلەن مىنەلەيتتى.

قەدىمدە الله تائالا سۇلەيمانغا شامالنى غايىلىرىنى ئەمەلگە ئاشۇرۇش ئۈچۈن بويسۇندۇرۇپ بەرگەچكە، ھېچكىمنىڭ ئۇچۇشنى خىيال قىلالمايدىغان زاماندا، سۇلەيمان قوشۇنىدا ئۇچىدىغان ئەسكەرلەر بار ئىدى. بەلكى سۇلەيماننىڭ ئەسكىرىي شۆھرىتىنىڭ مەنبەسى الله نىڭ بۇ مۆجىزىسى ئىدىكى، بۇنىڭ بىلەن سۇلەيمان قوشۇنى تەڭداشسىز ھالغا كەلگەن ئىدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دەيدۇ:

﴿سۇلەيماننىڭ جىنلاردىن، ئىنسانلاردىن ۋە قۇشلاردىن بولغان قوشۇنلىرى توپلاندى (سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ئۇلارنىڭ ئالدىدا دەبدەبە بىلەن ماڭاتتى) ئۇلار تەرتىپلىك ئورۇنلاشتۇرۇلغان ئىدى﴾.[1]

ئۇلۇغ الله يەنە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿بىز سۇلەيمانغا شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. شامال سۇلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئۇ خالىغان تەرەپكە لەرزان ماڭاتتى. ھەممە ئۇنىڭغا (كاتتا بىنالارنى سالالايدىغان) قۇرغۇچى ۋە (دېڭىزلارغا چۆكۈپ ئۈنچە - مارجانلارنى ئېلىپ چىقالايدىغان) غەۋۋاس شەيتانلارنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. يەنە نۇرغۇن شەيتانلارغا ئىشكەل

---

[1] سۈرە نەمل 17 ـ ئايەت.

www.munber.org

سېلىنغاندۇر. بىز سۇلەيمانغا ئىپتىتۇقكى) «بۇ بىزنىڭ (ساڭا بەرگەن كەڭ) ئاتايىمىز، (ئۇنىڭدىن سەن خالىغان كىشىگە) بەرگىن ياكى بەرمىگىن، (بۇ ھەقتە سەندىن) ھېساب ئېلىنمايدۇ». ئۇ بىزنىڭ دەرگاھىمىزدا ھەقىقەتەن يېقىنلىققا ۋە ياخشى ئاقىۋەتكە ئىگە بولىدۇ﴾.[1]

بىر كۈنى، ئاتلار ئۇنى ئىبادەتتىن ئايرىغانلىغى ئۈچۈن، سۇلەيماننىڭ قوشۇندا ئات ئىشلىتىش پىكرىدىن ۋاز كېچىدىغانلىقىنى كۆرىمىز.

سۇلەيمان الله رىزاسى ئۈچۈن ئاتلارنى ئىشلىتىشتىن يالتايغان بولغاچقا، الله ئۇنىڭغا ئاتلارنىڭ ئورنىغا دۆلەتنىڭ ھەر قانداق يېرىگە بارالايدىغان شامالنى بەردى. الله سۇلەيمانغا بۇ ئۇچۇش قورالىدىن باشقا يەنە پەيغەمبەرلەرنىڭ ھېچقايسىسىغا بەرمىگەن بىر كۈچ ئاتا قىلدى. بۇ، شەيتانلارنى تىزگىنلەش كۈچى ئىدى. شەيتانلار جىنلارنىڭ ئەسكى تۈرى بولغاچقا، ئىنسانلار ئۇلارنى تۇتىۋالالايدۇ، ھەتتا ياخشى جىنلارمۇ ئۇلارنى باشقۇرالمايتتى. الله سۇلەيمانغا شەيتانلارنى باشقۇرۇش، ئۇلارنى ئىشلىتىش، قارشىلىق قىلغانلارنى زەنجىر بىلەن باغلاش ۋە جازالاش ھوقۇقىنى بەرگەن ئىدى.

شەيتانلار ئۇنىڭ بۇيرىقى بىلەن سارايلار، ئۆيلەر، قازانلار، ھەيكەللەر ۋە مېھراپلارنى ياسايتتى. ئۇنىڭ ئۈچۈن دېڭىزلارنىڭ ئاستىغا كىرىپ، ئۈنچە ـ مارجان ۋە ياقۇت سۈزۈپ چىقاتتى.

شەيتانلارنىڭ ئىتائەت قىلمىغانلىرى سۇلەيماننىڭ شۆھرىتى ۋە مەخلۇقاتلارغا ھۆكۈمرانلىق كۈچىنى كۆرسىتىش ئۈچۈن تۆمۈر زەنجىرلەرگە باغلىناتتى.

بۇ كۈچ الله نىڭ ئىزنى بىلەن ئۇنىڭغا مۆجىزە قىلىپ بېرىلگەن ئىدى.

ئۇلۇغ الله مۇنداق دېگەنىدى:

﴿سۇلەيمانغا شامالنى (بويسۇندۇرۇپ بەردۇق)، شامال چۈشتىن ئىلگىرى بىر ئايلىق مۇساپىنى، چۈشتىن كېيىن بىر ئايلىق مۇساپىنى باساتتى، ئۇنىڭغا مىس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق، بەزى جىنلار پەرۋەردىگارىنىڭ ئەمرى بويىچە سۇلەيماننىڭ ئالدىدا ئىشلەيتتى، ئۇلاردىن كىمكى بىزنىڭ ئەمرىمىزگە خىلاپلىق قىلىدىكەن، ئۇنىڭغا بىز دوزاخ ئازابىنى تېتىتىمىز. ئۇلار سۇلەيمانغا ئۇ خالىغان كاتتا سارايلارنى، (مىستىن ـ ئەينەكتىن ئاجايىپ) ھەيكەللەرنى، كۆلدەك چوڭ لېگەنلەرنى، (چوڭلۇقتىن مىدىرلىمايدىغان قازانلارنى ياسايتتى، (ئىپتىتۇقكى) «ئى داۋۇد ئائىلىسىدىكىلەر! (الله نىڭ بۇ چوڭ نېمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلىڭلار»، مېنىڭ بەندىلىرىمدىن (الله نىڭ نېمەتلىرىگە) شۈكۈر قىلغۇچى بەك ئاز﴾.[2]

ئۇ زاماننىڭ دۇنيا ھۆكۈمرانى شۇبھىسىز ھەزرىتى سۇلەيمان ئىدى.

---

[1] سۈرە ساد 36 ـ 40 ـ ئايەتكىچە.
[2] سۈرە سەبەئ 12 ـ 13 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

سۇلەيمان اللە نىڭ شۇنچىلىك نېمەتلىرىگە ئېرىشكەن بولسىمۇ، قىلچە مەغرۇرلانمىدى. دەل ئەكسىچە، ئۇ زامانىنىڭ ئەڭ تەقۋادار ۋە اللە قا ئەڭ كۆپ شۈكرى قىلىدىغان كىشىسى ئىدى.

ئۇلۇغ اللە سۇلەيمان ھەققىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز داۋۇدقا سۇلەيماننى ئاتا قىلدۇق، سۇلەيمان نېمىدېگەن ياخشى بەندە! ئۇ (اللە غا) ھەققەتەن ئىتائەت قىلغۇچى ئىدى﴾.[①]

ئۇ اللە قا ناماز، روزا، تەسبىھ، كۆز يېشى، ئىستىغپار ۋە سۆيگۈ بىلەن يۈزلىنەتتى. ناماز ۋاقتى سۇلەيمانغا نىسبەتەن ھېچقانداق نەرسە توسقۇنلۇق قىلالمايدىغان مۇھىم ئىبادەت ۋاقتى ئىدى.

پەقەت بىر قېتىم سۇلەيماننىڭ ئىرادىسىدىن سىرت، ئۇ نامازنى قىلالمىغىلى تاس قالدى.

بىر كۈنى، سۇلەيمان مۇھىم بىر جەڭ تەييارلىقى بىلەن مەشغۇل ئىدى. نامازدىگەر ۋاقتى بولغاندا، ئەسكەر ۋە سەركەردىلىرىنىڭ ئاتلىرىنى تەكشۈردى. ئاتلار قوشۇننىڭ مۇھىم قورالى ئىدى. سۇلەيمان ئاتلارنى تەكشۈرۈۋېتىپ، ئەسىر نامىزىنى ئۆتتۈپ قالغىلى تاسلا قالدى.

سۇلەيمان دەرھال سەجدە قىلىپ نامىزىنى ئوقۇدى، ئۇندىن كېيىن ئاتلارنى قايتا ئەكەلگۈزۈپ، جىھاد ۋە جەڭ تەييارلىقى سەۋەبىدىن نامازنى قازا قىلغىلى تاس قالغانلىقى ئۈچۈن، اللە دىن مەغپىرەت تىلىگەن ھالدا ئاتلارنىڭ بويۇنلىرىنى سىلاشقا باشلىدى.

شۇندىن كېيىن، سۇلەيمان قوشۇندا ئات ئىشلىتىشتىن ۋاز كەچتى. اللە ئاتلارنىڭ ئورنىغا ئۇنى ۋە ئەسكەرلىرىنى خالىغان يەرگە ئاپىرالايدىغان شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردى.

ئۇلۇغ اللە ساد سۈرىسىدە مۇنداق دەيدۇ:

﴿بىز داۋۇدقا سۇلەيماننى ئاتا قىلدۇق، سۇلەيمان نېمىدېگەن ياخشى بەندە! ئۇ (اللە غا) ھەققەتەن ئىتائەت قىلغۇچى ئىدى. ئۇز ۋاقتىدا كەچقۇرۇنلۇقى ئۇنىڭغا ياخشى يۈگۈرۈك ئاتلار توغرىلاندى. سۇلەيمان ئېيتتى: «مەن ھەققەتەن ئاتلارنى پەرۋەردىگارىمنى ئەسلەش ئۈچۈن ياخشى كۆردۈم، ئۇلار (كۆزۈمدىن) غايىب بولغۇچە (ئۇلارنى كۆزدىن كۆچۈرۈش بىلەن بولدۇم)». سۇلەيمان ئېيتتى: «ئاتلارنى مېنىڭ ئالدىمغا ئېلىپ كېلىڭلار». (ئاتلار ئېلىپ كېلىنگەندىن كېيىن) سۇلەيمان ئۇلارنىڭ پاچاقلىرىنى، بويۇنلىرىنى سىلاشقا باشلىدى﴾.[②]

[①] سۈرە ساد 30 ـ ئايەت.
[②] سۈرە ساد 30 ـ 33 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

سۇلەيمان ئاتلارنىڭ كىيسەللىكلىرىنى بىلەتتى. ئۇلارنىڭ تىلى بىلەن سۆزلىشەلەيتتى، ھايۋانلارمۇ ئۇنىڭ ئەمرىگە ئىتائەت قىلاتتى.

ئۇلۇغ الله سۇلەيمانغا بۇنىڭدىن باشقا يەنە بىر نېئمەت بەرگەن ئىدى.

الله تائالا مۇنداق دەيدۇ:

﴿ئۇنىڭغا مىس (چىقىدىغان) بۇلاقنى ئاققۇزۇپ بەردۇق﴾.[1]

الله داۋۇدقا تۆمۈرنى يۇمشىتىش ۋە ئۇنى قانداق ئىشلىتىش نېمىتىنى ئۆگەتكىنىدەك، سۇلەيمانغىمۇ ئۇرۇشتا ۋە تىنچ زامانلاردا ئىشلىگەن مىسنى قانداق قوللىنىشنى ئۆگەتكەن ئىدى. ئۇ مىس بىلەن تۆمۈرنى ئارىلاشتۇرۇپ تۇچ پەيدا قىلاتتى ۋە ئۇنىڭدىن جەڭلەردە قوللىنىدىغان نەيزە، قىلىچ، ساۋۇت ۋە خەنجەرگە ئوخشاش قوراللارنى ياسايتتى.

بۇ قوراللار، ئۇ زامانىنىڭ ئەڭ ياخشى قوراللىرى ئىدى. تىنچ زامانلاردا مىسنى بىنا قۇرۇلۇشى، ھەيكەل ياساش ۋە باشقا ئىشلارغا قوللىناتتى.

الله تائالا سۇلەيمانغا بۇ بۈيۈك ۋە ئالاھىدە نېمەتلەرنى بەرگەندىن سىرت، ئۇنى نۇرغۇنلىغان سىناقلاردىن ئۆتكۈزگەنىدى.

بۈيۈك بەندىلەر بۈيۈك سىناقلارغا دۇچ كېلىدۇ.

الله سۇلەيماننى كېسەل بىلەن سىنىدى. ئۇلۇغ الله بۇ ھەقتە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿بىز ھەقىقەتەن سۇلەيماننى سىنىدۇق، ئۇنىڭ تەختى ئۈستىگە بىر جەسەتنى تاشلىدۇق، ئاندىن ئۇ (بۇنىڭ سىناق ئىكەنلىكىنى بىلىپ) تەۋبە قىلدى. سۇلەيمان ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! ماڭا مەغپىرەت قىلغىن، ماڭا مەندىن كېيىن (مەندىن باشقا) ھېچ ئادەمگە مۇيەسسەر بولمايدىغان پادىشاھلىقنى ئاتا قىلغىن، سەن ھەقىقەتەن كۆپ ئاتا قىلغۇچىسەن». بىز سۇلەيمانغا شامالنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق. شامال سۇلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ئۇ خالىغان تەرەپكە لەرزان ماڭاتتى. ھەمدە ئۇنىڭغا (كاتتا بىنالارنى سالالايدىغان) قۇرغۇچى ۋە (دېڭىزلارغا چۆكۈپ ئۈنچە ـ مارجانلارنى ئېلىپ چىقالايدىغان) غەۋۋاس شەيتانلارنى بويسۇندۇرۇپ بەردۇق﴾.[2]

تەپسىرشۇناسلار ھەزرىتى سۇلەيماندىن ئېلىنغان سىناق ھەققىدە ئىختىلاپ قىلىشتى. بەلكى بۇ سىناق ھەققىدىكى رىۋايەتلەرنىڭ ئەڭ مەشھۇرى تۆۋەندىكى توقۇلما رىۋايەت بولۇشى مۇمكىن:

بىر كېچىسى، سۇلەيمان الله يولىدا جىھاد قىلىدىغان بىر ئوغۇل يۈزى كۆرۈش ئۈچۈن 700 ئايالى بىلەن ئۇچرىشىشنى قارار قىلدى. ئەمما سۇلەيمان: «ئىنشا الله (الله

[1] سۈرە سەبەئ 12 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە ساد 34 ـ 37 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

خالىسا)» دېمىگەنلىكى ئۈچۈن ئاياللىرىدىن پەقەت بىرىلا سەت بىر بالا تۇغدى. ئۇنى تەختى ئۈستىگە ئاتتى.

ھېكايە باشتىن ـ ئاخىرى قالايمىقان بولۇپ، بەنى ئىسرائىل تەرىپىدىن توقۇلغاندۇر. ھەقىقىي ھېكايىنى فەخرۇددىن رازى مۇنداق بايان قىلىدۇ:

سۇلەيمان ئەلەيھىسسالام ئىنسان ۋە جىن تىۋىپلار داۋالىيالمايدىغان ئېغىر كېسەلگە گىرىپتار بولغان ئىدى. قوشلار ئۇنىڭغا ھەرتەرەپتىن پايدىلىق ئوتلارنى ئەكەلگەن بولسىمۇ ساقىيالمىدى. كېسىلى كۈندىن ـ كۈنگە ئېغىرلىشىۋاتاتتى، ئاخىرى سۇلەيمان تەختىگە خۇددى روھسىز جەسەتتەك ئولتۇرىدىغان كېسەللىكتىن ئۆلەر ھالغا كەلدى. بۇ كېسەللىك ساقايغىچە ھەزرىتى سۇلەيمان اللە نى زىكرى قىلىشتىن، ئۇنىڭدىن شىپا تىلەشتىن، ئۇنىڭغا ئىستىغپار ئېيتىشتىن ۋە ئىچ ـ ئىچىدىن سۆيۈنۈشتىن ۋاز كەچمىدى. ئۇلۇغ اللە نىڭ بەندىسى سۇلەيمانغا قىلغان سىنىقى ئاخىرلاشتى، سۇلەيمان ساقايدى. اللە نېسىپ قىلمىسا، پۈتۈن شۆھرىتى، سەلتەنىتى ۋە ھۆكۈمرانلىقىنىڭ كېسەلگە شىپالىق بېرەلمەيدىغانلىقىنى چۈشەنگەن سۇلەيمان تەكرار ساغلام ھالغا كەلدى.

بۇ، بىزنى قايىل قىلىدىغان، سۇلەيماندەك ھاكىم ۋە بۈيۈك بىر پەيغەمبەرنىڭ پەزىلىتىگە لايىق بولغان قاراشتۇر.

﴿بىز ھەقىقەتەن سۇلەيماننى سىنىدۇق، ئۇنىڭ تەختى ئۈستىگە بىر جەسەتنى تاشلىدۇق﴾.①

كېسەل ئۇنى خۇددى جەسەتكە ئايلاندۇرۇپ قويغانىدى. تىلىمىزدا جەسەت كەلىمىسى ھاياتتىن ئايرىلغان ياكى ئۆلگەنلەرگە ئېيتىلىدۇ. سۇلەيمان دەرىجىدىن تاشقىرى ئېغىر ئاغرىقتىن تىرىك مۇردىغا ئايلانغان ئىدى.

﴿ئاندىن ئۇ (بۇنىڭ سىناق ئىكەنلىكىنى بىلىپ) تەۋبە قىلدى﴾.②

يەنى سالامەتلىكى ئەسلىگە كەلدى. اللە تىن رەھمەت تىلىدى. اللە ئۇنىڭغا مەرھەمەت قىلىپ، كېسىلىگە شىپالىق بەردى.

...

سۇلەيمان ئىنسانلارنىڭ اللە قا ئىبادەت قىلىشى ئۈچۈن بىر مەسجىد ياكى ئىبادەتخانا سالدۇردى.

بۇ قۇرۇلۇش، بىناكارلىق ۋە ھەيكەلتاراشلىق سەنئىتىنىڭ جەۋھەرلىرىدىن بىرى ئىدى.

① سۈرە ساد 34 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
② سۈرە ساد 34 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

تۆمۈرچىلەرنىڭ بازغانلىرى توختىماستىن ئۇرۇلاتتى. مىتال ئېرىتىش ئىشچىلىرى 24 سائەت توختىماستىن ئىشلەيتتى. سۇلەيمان مەسجىدىگە بارىدىغان يولنىڭ ئىككى تەرىپىنى زىننەتلەيدىغان دەرۋازا، دېرىزە، شىر، يولۋاس ۋە قۇش ھەيكەللىرىنىڭ شەكلىگە كىرىش ئۈچۈن ئېرىتىلگەن تۆچلار يۇزلەرچە قانالاردىن قۇملارنىڭ ئىچىگە ئېقىتىلاتتى. بۇ قۇرۇلۇشتا ئون مىڭلارچە كىشى ئىشلەيتتى.

ئۇلارنىڭ بەزىلىرى مىتال ئېرىتسە، بەزىلىرى تاش يونىلاتتى. بەزىلىرى تاش چاقسا، بەزىلىرى دەرەخ كېسەتتى. بەزىلىرى لىۋاندىن سەرۋى دەرىخى ئەكەلسە، بەزىلىرى ئالتۇن ئېرىتىپ، ئۇنىڭدىن تەختلەرنى ۋە تاملارنى بېزەيدىغان ئالتۇن بېزەكلەرنى ياسايتتى.

جىنلارمۇ سۇلەيماننىڭ بۇيرۇقى بويىچە ھەيكەللەر، ئەسكەرلەر ۋە ئىشچىلارنىڭ تامىقىنى پىشۇرىدىغان تاغدەك چوڭلۇقتىكى ئېغىر قازانلارنى، كۆللەردەك چوڭ قاچىلارنى ياسايتتى. سۇلەيمان ئىشچىلىرىنى ۋە خەلقىنى نازارەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ مەسىلىلىرىگە قۇلاق سالاتتى، ھەل قىلاتتى. بۇندىن باشقا ھايۋان ۋە قۇشلاردىن تەشكىل تاپقان قوشۇننى يوقلاپ، ئۇلارنىڭ قايسىسىنىڭ كەلمىگەنلىكىنى، نەگە كەتكەنلىكىنى ۋە نېمىشقا يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئېنىقلايتتى.

سۇلەيمان ئىنسان ۋە قۇشلاردىن تەشكىل تاپقان قوشۇنغىلا ئەمەس، چۈمۈلىلەرگىمۇ كۆيۈنەتتى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئىشتىشايتتى. ئۇلارنى دەسسىمەيتتى.

سۇلەيمان كەمتەر، كىچىك پېئىل بولغاچقا، داۋاملىق يەرگە قارىغان ۋە اللە قا شۈكرى قىلغان ھالدا يول يۈرەتتى.

بىر كۈنى، سۇلايمان قوشۇنىنىڭ ئالدىدا كېتىۋاتاتتى. شامدىكى چۈمۈلىلەر ۋادىسىغا كەلگەندە، بىر چۈمۈلىنىڭ باشقا چۈمۈلىلەرگە مۇنداق دەۋاتقانلىقىنى ئاڭلىدى:

﴿«ئى چۈمۈلىلەر! ئۇۋۇلىرىڭلارغا كىرىپ كېتىڭلار، سۇلەيمان ۋە ئۇنىڭ قوشۇنى ئۇقماستىن سىلەرنى يەنچىۋەتمىسۇن» سۇلەيمان چۈمۈلىنىڭ سۆزىدىن تەبەسسۇم قىلىپ كۈلدى ۋە ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم! سەن مېنى ماڭا ۋە ئاتا - ئانامغا بەرگەن نېمىتىڭگە شۈكۈر قىلىشقا، سەن رازى بولىدىغان ياخشى ئەمەلنى قىلىشقا مۇۋەپپەق قىلغىن، رەھمىتىڭ بىلەن مېنى ياخشى بەندىلىرىڭ قاتارىغا كىرگۈزگىن»﴾.[1]

بۇنى ئاڭلىغان سۇلەيمان كۈلۈمسىرىدى. بۇ چۈمۈلە نېمىنى تەسەۋۋۇر قىلغان بولغىيدى؟

ئۇ ئۆزىنىڭ ۋە قوشۇنىنىڭ بۈيۈكلىكىگە قارىماي، چۈمۈلىلەرگە رەھىم قىلاتتى. ئۇلارنىڭ سۆزلىرىنى ئاڭلاپ، ئۇلارنى دەسسەپ سالماسلىق ئۈچۈن ھەر دائىم يولغا دىققەت قىلىپ ماڭاتتى. سۇلەيمان دۇنيادىكى ئەڭ باي كىشى ئىدى. سارايلىرىنىڭ بەزىسىنىڭ يەرلىرى (ئاستى) خۇش پۇراقلىق سەندەل ياغىچىدىن، بەزىلىرىنىڭ ئالتۇندىن،

[1] سۈرە نەمل 18 ــ 19 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

بەزلىرىنىڭكى بولسا خرۇستالدىن ياسالغان ئىدى. ئۇنىڭ ئالتۇن ۋە قىممەتلىك تاشلاردىن ياسالغان بىر تەختى بار ئىدى.

دۇنيادىكى ئەڭ چوڭ سارايلار ئۇنىڭ سارايلىرى ئىدى. ئۇ ئالتۇن ـ مەرۋايىتلاردىن زىننەتلەنگەن كىيىملەرنى كىيەتتى. شۇنداق بولسىمۇ، سۇلەيمان الله قا ۋە ئىنسانلارغا ھەرگىزمۇ تەكەببۇرلۇق قىلمايتتى. ئالتۇن كىيىملىرىنى كىيىپ، ئىنسانلار ئالدىغا چىققىنىدا:

ـ ھەرقانداق تاغ گۈلى مەن (ھۆكۈمدار سۇلەيمان) دىنىمۇ چىرايلىق كىيىنىدۇ، ـ دەيتتى. ئەلۋەتتە الله گۈل ـ چېچەكلەرنىڭ رەڭلىرىنى ۋە بەرگىلىرىنى ياراتتى. كىيىملەرنى بولسا ئىنسانلار تىككەن. ئەلۋەتتە الله نىڭ ياراتقىنى تېخىمۇ گۈزەل، تېخىمۇ نەپىس ۋە تېخىمۇ سۆيۈملۈكتۇر. ھەتتا يالىڭاچ دەرەخلەرمۇ سۇلايماندىن ئېسىلراق كىيىنىدۇ...

كىچىك پېئىل ھۆكۈمدار، پەيغەمبەر سۇلەيمان الله قا سەجدە قىلغاندا ئەنە شۇنداق دەيتتى. ئاتىسىنىڭ الله قا تەسبىھ ئېيتقىنىدەك، ئۇمۇ ئىلاھىي سۆيگۈنى مەدھىيىلەيتتى...

كۈنلەرنىڭ بىرىدە، سۇلەيمان قوشۇنىنىڭ تەييارلىنىشىنى بۇيرۇدى. ئۇنىڭدىن كېيىن قوشۇننى تەپتىش قىلىش ئۈچۈن چىقتى. ئاۋۋال ئىنسانلاردىن تەشكىللەنگەن قوشۇننى كۆزدىن كەچۈردى. قوماندان، سەركەردە ۋە ئەسكەرلەر بىلەن يىغىن ئېچىپ، ئۇلارغا بۇيرۇقلىرىنى بەردى. ئۇلاردىن كېيىن جىن ئەسكەرلىرىنىڭ ئالدىغا ئۆتۈپ، تېگىشلىك تەلىماتلارنى بەردى. ئېچىدىكى ئېزىلەڭگۈلۈك قىلغان بىر جىننى زىندانغا تاشلىدى. ئۇندىن كېيىن ھايۋانلارنىڭ يېنىغا كېلىپ، ئۇلاردىن ئات ـ توقلىقىنى، ياخشى ئۇخلىغان ـ ئۇخلىمىغانلىقىنى، تامىقىنىڭ ۋاقتىدا بېرىلىۋاتقان ياكى بېرىلمەيۋاتقانلىقىنى، كېسەل ياكى ساقلىقىنى سورىدى. ھەممە نەرسىدىن خاتىرجەم بولغاندىن كېيىن، قۇشلارنىڭ چېدىرىغا كىردى. چېدىرغا كىرىپلا ھۆپۈپنىڭ يوقلۇقىنى بايقىدى.

ئەسلىدە ھۆپۈپ، چېدىرنىڭ ئۈستىدىكى بەلگىلەنگەن يېرىدە بولۇشى (تۇرۇشى) كېرەك ئىدى. ئەمما ئۇ ئۇ يەردە يوق ئىدى.

﴿ئۇ قۇشلارنى كۆزدىن كەچۈرگەندىن كېيىن ئېيتتى: « ماڭا نېمە بولدى؟ ھۆپۈپنى كۆرمەيمەنغۇ!﴾[1] دېدى.

باشلىقىنىڭ سۆزىگە ھۆرمەت قىلىش ئۈچۈن، باشقا قۇشلار جاۋاب بەرمىدى. سۇلەيمان قۇشلارغا دىققەت قىلىپ، ئۇلارنىڭ كۆزلىرىدىن ھۆپۈپنىڭ يوقلۇقىنى بىلدى. نەگە كەتكەنلىكىمۇ ئېنىق ئەمەس ئىدى. سۇلەيمان غەزەپلەنگە ھالدا:

﴿يا ئۇ يوقاپ كەتتىمۇ﴾[2] دېدى.

ئېچىدىن كىچىك بىر قۇش جۈرئەت قىلىپ سۇلەيمانغا:

---

[1] سۈرە نەمل 20 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە نەمل 20 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.

www.munber.org

- ئى بۇيۇك! ئەسلىدە تونۇگۇنكى ئاخبارات توپلاش ۋەزىپىسىدە (خىزمىتىدە) ئۇ مەن بىلەن بىللە بولۇشى كېرەك ئىدى. ھۆپۈپ بېرىلگەن ۋەزىپىنىڭ مەسئۇلى ئىدى. ئەمما كەلمىدى. شۇڭا مەنمۇ بارمىدىم، - دېدى.

قۇش قورقىنىدىن تىترەيتتى. سۇلايمان ھەممىيلەننىڭ ھۆپۈپتىن خەۋەرسىز ئىكەنلىكىنى، ئۇنىڭ ھېچكىمنىڭ رۇخسىتىنى ئالماستىن ھەم ئۇزىنىڭ قەيەردە ئىكەنلىكىنى دەپمۇ قويماستىن يوقاپ كەتكەنلىكىنى چۈشەندى.

سۇلەيمان خاپا بولۇپ:

﴿ئۇنى چوقۇم قاتتىق جازالايمەن، يا ئۇنى چوقۇم بوغۇزلايمەن، يا چوقۇم (يوقاپ كەتكەنلىكىنى ئاقلايدىغان) بىر روشەن دەلىل كەلتۈرىدۇ»﴾[1] دېدى.

قۇشلار سۇلەيماننىڭ غەزەپلەنگەنلىكىنى چۈشەندى. ئۇ بۇ ئاچچىقىدا ھۆپۈپنى يا جازالايتتى ياكى بوغۇزلىۋېتەتتى. ئەمما ھۆپۈپ ئۆزىنىڭ بىر ئىش قىلىۋاتقانلىقىنى ئىسپاتلايدىغان دەلىل كۆرستەلىسە، ئاندىن سۇلەيمان ئۇنى ئەپۇ قىلىشى مۇمكىن ئىدى. سۇلەيماننىڭ غەزىپى قەلبلەرگە قورقۇنچ سالاتتى، چۈنكى ئۇ مەرھەمەتلىك بولسىمۇ، غەزەپلىنىشى ھەقلىق ۋە ئادالەتلىك ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، دېگىنىنى ئاسانلا ئەمەلگە ئاشۇراتتى. قۇش سۇلەيماننىڭ غەزىپىدىن قورقۇپ تىترەپ كەتتى، سۇلەيمان قولىنى ئۆزىتىپ قۇشنىڭ بېشىنى سىلىدى، قۇشنىڭ قورقۇنچى ئۆتۈپ كەتتى.

سۇلەيمان قۇشلارنىڭ چېدىرىدىن چىقىپ سارىيىغا قايتتى، ئۇ ھۆپۈپنى ئويلاۋاتاتتى. ئەسلىدە ھۆپۈپ ئاخبارات توپلاش سىستېمىسىنىڭ ئەزاسى ئىدى. ئۇ بىر نەرسە قولغا چۈشۈرۈش ئۈچۈن كەتكەنمىدۇ ياكى ئويناۋاتقانمىدۇ؟

سۇلەيمان بۇ ھۆپۈپنىڭ ئەقىللىق ۋە تىلغا باي، ئەمما ئازراق ھېيلىگەر ئىكەنلىكىنى بىلەتتى. بىر - ئىككى قېتىم ئۇنىڭ ئويناپ ئىشقا كېچىكىپ كەلگەنلىكىنى ئېنىقلىغان ئىدى. سۇلەيمان بىر قارارپلا ھۆپۈپنىڭ دۇرۇست ئەمەسلىكىنى ھېس قىلغان ئىدى.

ھۆپۈپنىڭ ئىنسانلارغا ئوخشاشلا ئىش ۋاقتىدا ئوينىماسلىقى كېرەك ئىدى. چۈنكى بۇنداق قىلىش ھەم ئىشنى ھەمدە ئويۇننى بۇزاتتى.

ئارىدىن خېلى ئۆتكەندىن كېيىن، ھۆپۈپ قۇشلارنىڭ چېدىرىغا قايتىپ كەلدى.

قۇشلار ئۇنىڭغا:

- سېنىڭ كەلگىنىڭدىن خەۋەر تېپىشتىن بۇرۇن دەرھال سۇلەيماننىڭ يېنىغا بارغىن، - دېيىشتى.

---

[1] سۈرە نەمل 21 ـ ئايەت.

www.munber.org

هۆپۈپ تاماق يەپ ئولتۇرغان سۇلەيماننىڭ يېنىغا كەلدى. هۆپۈپ بىر ئاز ساقلىغاندىن كېيىن، سۇلەيماننىڭ ئۇنىڭ نەگە كەتكەنلىكىنى سورىشىدىن ئاۋۋال ئۆزىنىڭ گۇناھسىزلىقىنى ئىسپاتلاش ئۈچۈن سۆزلەشكە نىيەت قىلدى.

ئۇ مۇنداق دېدى:

﴿« مەن سەن بىلمىگەن ئىشنى بىلىپ (كەلدىم)، ساڭا مەن سەبەدىن (يەنى يەمەندىكى سەبە شەھرىدىن) بىر مۇھىم خەۋەر ئېلىپ كەلدىم﴾.[1]

هۆپۈپنىڭ سۆزى بىر ئاز ھەددىدىن ئاشقان ئىدى. بۇ ئۇنىڭ نېمە دېگىنى؟ « مەن بىچارە هۆپۈپ سېنىڭ بىلمىگىنىڭنى بىلىمەن، ساڭا سەبەئ دۆلىتىنىڭ ئىنتايىن مۇھىم خەۋىرىنى ئەكەلدىم » دېگەنلىكىمۇ ـ يا؟

سۇلەيمان گەپ قىلماستىن هۆپۈپنىڭ سۆزىنىڭ تۈگىشىنى كۈتتى. هۆپۈپ دېدى:

﴿مەن ھەقىقەتەن ئۇلارغا (يەنى سەبە ئاھالىسىگە) بىر ئايالنىڭ (يەنى بىلقىسنىڭ) پادىشاھلىق قىلىۋاتقانلىقىنى كۆردۈم، ئۇنىڭغا (ئۆزىگە ۋە سەلتەنىتىگە كېرەكلىك) ھەممە نەرسە بېرىلگەن ئىكەن، ئۇ چوڭ ئەرشكە ئىگە ئىكەن. ئۇنىڭ ۋە قەۋمىنىڭ اللە نى قويۇپ قۇياشقا چوقۇنىدىغانلىقىنى بايقىدىم، شەيتان ئۇلارغا قىلمىشلىرىنى (يەنى اللە نى قويۇپ، قۇياشقا چوقۇنغانلىقلىرىنى) چىرايلىق كۆرسەتتى، ئۇلارنى توغرا يولدىن توستى، ئۇلار ھىدايەت تاپمايدۇ﴾.[2] هۆپۈپ بىر پەس جىمىدى، سۇلەيمان هۆپۈپنىڭ پۈتۈن نۇتۇق قابىلىيىتىنى ئىشقا سېلىپ، ئەڭ ياخشى سۆزلەر بىلەن سۆزلەۋاتقانلىقىنى بىلىپ تۇراتتى. هۆپۈپ سۇلەيماننىڭ ئىنسانلار ۋە قۇشلارغا دېگەن سۆزلىرىنى تەكرارلىدى:

﴿ئۇلار ئاسمانلاردىكى ۋە زېمىندىكى سىرلەرنى ئاشكارىلىغۇچى، سىلەرنىڭ يوشۇرۇن ۋە ئاشكارا ئىشلىرىڭلارنى بىلىپ تۇرغۇچى اللە قا سەجدە قىلمايدۇ. اللە دىن باشقا ھېچ ئىلاھ يوقتۇر، ئۇ بۈيۈك ئەرشنىڭ پەرۋەردىگارىدۇر »﴾.[3]

هۆپۈپنىڭ ئاخىرىدا سۇلەيماننىڭ رەھىم قىلىشىغا ئېرىشىشى ۋە ئۇنى قايىل قىلىش ئۈچۈن سۇلايمانغا ئۆزىنىڭ سۆزىنى تەكرارلاپ بەرگەنلىكى ئېنىق ئىدى.

پېشىنىڭدە بىر كۈلۈمسىرىگەن سۇلەيمان:

﴿« سەن راست دەۋاتامسەن يا يالغانمۇ؟ قارايمىز﴾.[4]

هۆپۈپ: ئى پەيغەمبەر! مەن يالغان سۆزلىمىدىم، ـ دېمەكچى بولدىيۇ، سۇلەيماننىڭ گەپ قىلماسلىقى ئۇنى قورقۇتقاچقا ئۈن چىقمىدى. سۇلەيمان جىمجىت ئولتۇرۇپ

[1] سۈرە نەمل 21 ـ ئايەتنىڭ بىر قىسمى.
[2] سۈرە نەمل 23 ـ 24 ـ ئايەتلەر.
[3] سۈرە نەمل 25 ـ 26 ـ ئايەتلەر.
[4] سۈرە نەمل 27 ـ ئايەت.

www.munber.org

ئويلىنىۋاتاتتى، ئاخىرىدا بىر قارارغا كېلىپ بېشىنى كۆتۈرۈپ قەغەز ـ قەلەم ئەكېلىشىنى بۇيرىدى.

دەرھال بىر قىسقا مەكتۇپ يېزىپ، ھۆپۈپكە تاپشۇردى ۋە تەلىمات بېرىپ:

﴿بۇ خېتىمنى ئېلىپ بېرىپ ئۇلارغا تاشلىغىن، ئاندىن ئۇلاردىن نېرىراق (جايدا يوشۇرۇنۇپ) تۇر، ئۇلارنىڭ قانداق جاۋاب قايتۇرىدىغانلىقىغا قارىغىن»﴾[1] دېدى.

...

قۇرئان كەرىم نەمل سۈرىسىدە ھۆپۈپنىڭ مەكتۇپنى يەتكۈزۈش ئىشلىرىنى قىسقارتىپ، ئۇردا مەسلىھەتچىلىرى بىلەن ئاچقان يىغىندا، يۇرت كاتتىلىرىغا ۋە ۋەزىرلىرىگە سۇلەيماننىڭ خېتىنى ئوقۇغان مەلىكىگە ئۆتىدۇ.

﴿ئۇ (يەنى بىلقىس) ئېيتتى: «ئى ئۆلۈغلار! ماڭا ھەقىقەتەن سۇلەيماندىن بىر پارچە قىممەتلىك خەت كەلدى. (ئۇنىڭ مەزمۇنى شۇكى) ناھايىتى شەپقەتلىك ۋە مېھرىبان اللە نىڭ ئىسمى بىلەن باشلايمەن. سىلەر ماڭا ھاكاۋۇرلۇق قىلماڭلار، مېنىڭ ئالدىمغا مۇسۇلمان بولغان ھالدا كېلىڭلار»﴾.[2]

مانا بۇ، ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ سەبە مەلىكىسىگە يازغان خېتىنىڭ تېكىستى ئىدى.

ئۇ خېتىدە ئۇلارنىڭ تەسلىم بولغان (مۇسۇلمان بولغان) ھالدا ئالدىغا كېلىشىنى، قۇياشقا چوقۇنۇشتىن ۋاز كېچىشىنى ئەمر قىلىۋاتاتتى. ئۇ ئۇلار بىلەن گۇمراھلىقى توغرىسىدا مۇنازىرىلەشمەكچى ياكى ئۇلارنى بىر نەرسىگە قايىل قىلماقچى ئەمەس، بەلكى ئۇلارغا بۇيرۇق قىلىۋاتاتتى. ئۇ لايىق ئەمەسمۇ؟ ئىشەنگەن ھەقىقەت تەرىپىدىن كەلگەن كۈچ ئۇنى قوللاۋاتقان تۇرسا، ئۇنىڭ ئۇلارغا تەسلىم بولۇشنى ئەمر قىلىشى مۇۋاپىق ـ ئەلۋەتتە! بۇلارنىڭ ھەممىسىنى بۇ قىسقا، ئەمما مەنىلىك مەكتۇپتىن ئېنىق بىلىۋالغىلى بولاتتى.

مەلىكە مەكتۇپنى يۇرت كاتتىلىرىنىڭ ئالدىغا قويۇپ:

﴿«ئى ئۆلۈغلار! مېنىڭ (بۇ) ئىشىمدا مەسلىھەت بېرىڭلار، سىلەرنى ئۇستىدە قويماي تۇرۇپ ھېچ ئىشنى بېكىتكىنىم يوق»﴾[3] دېدى.

كاتتىلارنىڭ ئىنكاسى قارشىلىق قىلىش بولدى...

مەكتۇپنىڭ سىلىق ئىپادىلىرى ئۇلارنىڭ غۇرۇرىنى ۋە ئۆز كۈچىگە ئىشىنىش ھېسسىياتىنى قوزغىدى. ئۇلار ئۆزلىرىگە ھۇجۇم قىلماقچى بولغانلارنىڭ (سۇلەيماننىڭ) ئۇرۇشتا مەغلۇپ بولىدىغانلىقىنى، شۇڭا يېڭىلىشتىن ئاۋۋال شەرتلەرنى قوبۇل قىلدۇرۇۋالماقچى ئىكەنلىكىنى تەسەۋۋۇر قىلىشتى.

---

[1] سۇرە نەمل 28 ـ ئايەت.
[2] سۇرە نەمل 29 ـ 30 ـ ئايەتلەر.
[3] سۇرە نەمل 32 ـ ئايەت.

www.munber.org

﴿ئۇلار ئېيتتى: «بىز كۈچلۈك ۋە جەڭگىۋارمىز، ئىش سېنىڭ ئىختىيارىڭدىدۇر، (بىزنى) نېمىگە بۇيرۇيدىغانلىقىڭنى (ئويلاپ) كۆرگىن»﴾[1].

يۇرت كاتتىلىرىنىڭ دېمەكچى بولغىنى: بىز جەڭ قىلىشقا تەييار! ـ دېگەندىن ئىبارەت ئىدى. ئەمما مەلىكە يۇرت كاتتىلىرىدىن كۆپ ئەقىللىق ۋە ھېكمەت ساھىبى ئىدى. سۇلەيماننىڭ خېتى ئۇنى ئۇرۇش قىلىشقا چاقىرىشتىن ئاۋۋال ئويلىنىشقا مەجبۇر قىلدى.

مەلىكە سۇلەيماننىڭ مەكتۇبىنى ئۇزۇنغىچە ئويلىدى. ئۇنىڭ ئۈچۈن سۇلەيماننىڭ ئىسمى ناتونۇش بولۇپ، ئۇنى بۇندىن بۇرۇن ھېچ ئاڭلاپ باقمىغان ئىدى. ئۇنىڭ ئۈستىگە، ئۇنىڭ كۈچى ھەققىدە ھېچ نەرسە بىلمەيتتى. كىم بىلىدۇ؟ بەلكى بۇ سۇلەيمان ئۇنىڭ دۆلىتى بىلەن جەڭ قىلالىغىدەك، ھەتتا يېڭەلىگىدەك دەرىجىدە كۈچلۈك بىرىمۇ؟ مەلىكە ئەتراپقا قاراپ، خەلقىنىڭ مەدەنىيەتلىك ۋە باي ئىكەنلىكىنى كۆردى. ئۇ ئۇرۇش سەۋەبىدىن بۇ مەدەنىيەت ۋە باياشاتچىلىقنىڭ ۋەيران بولۇشىدىن قورقتى. غەزەپنىڭ (ئېھتىياتسىزلىقنىڭ) ئورنىغا ھېكمەتنى تاللىدى.

سىلىق ـ سىپايىلىق بىلەن ئۇنىڭغا ھەدىيە ئەۋەتىشنى قارار قىلدى. ئۇ ئۆز ئىچىدە: سۇلايمان بەلكى دۆلىتىمنىڭ بايلىقىغا كۆز تىككەن بولۇشى مۇمكىن، ـ دەپ تەھلىل قىلىپ، ئۇنىڭ بىلەن سۇلھ تۈزۈشكە ۋە سوۋغا ـ سالام بىلەن تېنچلىقنى سېتىۋېلىشقا نىيەت قىلدى.

ئۇ مۇنداق ئويلىغان ئىدى: ئۇنىڭغا سوۋغا ـ سالام ئەۋەتكەندە، سوۋغىنى ئاپارغان ئادەملىرى سۇلەيماننىڭ مەملىكىتىنىڭ ئىچىدىن ئۆتۈش ئىمكانىغا ئېرىشەلەيتتى. بۇنىڭ بىلەن ئادەملىرى جاسۇسلۇق قىلىپ، بۇ مەملىكەتنىڭ خەلقى بىلەن قوشۇنى ھەققىدە خەۋەر توپلايتتى ۋە بۇنىڭ نەتىجىسىدە سۇلەيمان ھەققىدىكى ھەقىقىي ئەھۋالدىن تولۇق خەۋەردار بولالايتتى.

مەلىكە كۆڭلىدە ئويلىغانلىرىنى مەخپىي تۇتتى. يۇرت كاتتىلىرىغا سوۋغا ـ سالام ئەۋەتىش ئارقىلىق ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ ھەقىقىي نىيىتىنى بىلمەكچى ئىكەنلىكىنى ئېيتتى. ئۇ بۇلارنى جەڭ قىلىش پىكرىدىن ۋاقىتلىق ياندۇرۇش ئۈچۈن قايىل قىلىشقا تىرىشتى. چۈنكى ھۆكۈمدارلار بىر شەھەرگە كىرگەندە، ئۇ شەھەرنى ۋەيران قىلىپ، شەھەر كاتتىلىرىنى خار ـ زەبۇن ھالەتكە چۈشۈرۈپ قويىدۇ. مەلىكە يۇرت مۆتىۋەرلىرىگە بۇ خەۋپلەرنى چۈشەندۈرگەندىن كېيىن ئۇلار قايىل بولۇشتى.

﴿ئۇ (يەنى بىلقىس) ئېيتتى: «شۈبھىسىزكى، پادىشاھلار بىرەر شەھەرگە ھۇجۇم قىلىپ كىرسە، ئۇنى خاراب قىلىدۇ، شەھەرنىڭ مۆتىۋەر ئادەملىرىنى (ئۆلتۈرۈش، ئەسىرگە ئېلىش ۋە سۈرگۈن قىلىش بىلەن) خار قىلىدۇ، ئۇلارمۇ شۇنداق قىلىدۇ. مەن چوقۇم ئۇلارغا سوۋغا ئەۋەتىمەن، ئەلچىلەرنىڭ نېمە خەۋەر ئېلىپ كېلىدىغانلىقىغا قارايمەن»﴾[2].

---

[1] سۈرە نەمل 33 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەمل 34 ـ 35 ـ ئايەتلەر.

www.munber.org

...

مەلىكە بىلقىسنىڭ سوۋغىسى ھۆكۈمدار پەيغەمبەر سۇلەيمانغا يەتكۈزۈلدى.

سۇلەيماننىڭ ئاخبارات تورپلاش تەشكىلاتى بىلقىسنىڭ ئادەملىرىنىڭ سوۋغا ئەكەلگەن خەۋىرىنى يەتكۈزدى. سۇلەيمان دەرھاللا مەلىكىنىڭ كۈچى ھەققىدە مەلۇماتقا ئېرىشىپ، توغرا قارار چىقىرىش مەقسىتىدە بۇ ئادەملەرنى ئەۋەتكەنلىكىنى چۈشەندى.

سۇلەيمان قوشۇننىڭ دەرھال يىغىلىشى ئۈچۈن پۈتۈن مەملىكەتكە بۇيرۇق چىقاردى.

بىلقىسنىڭ ئادەملىرى قورالىق ھالدا قويۇق بىر ئورماننىڭ ئىچىگە كىردى. قارىغۇدەك بولسا، ئۇزلىرىنىڭ پۈتۈن بايلىقلىرى ۋە ئىلغارلىقلىرى سۇلەيمان مەملىكىتىنىڭ ئالدىدا كىشىنى خىجىل قىلىدىغان قاقاس بىر يەردەك كۆرۈنەتتى. ئەكەلگەن سوۋغىلىرى كۆزلىرىگە ئەرزىمەس نەرسىدەك كۆرۈندى. ھالبۇكى، سوۋغىلار ئالتۇن ئىدى. ئەمما ئۇلار ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ يەرگە ئالتۇن بىلەن قاپلانغان سەندەل ياغاچلىرى ياتقۇزۇلغان سارايلىرىدا مېڭىۋاتاتتى.

قوشۇن سەپ تۈزۈپ بولغاندىن كېيىن، بىلقىسنىڭ ئادەملىرى سۇلەيماننىڭ يېنىدا تۇردى. ئۇلار كاللىسىدا ئەسكەرلەرنىڭ سانىنى، تۈرلىرىنى ھېسابلاشقا باشلىدى. قوشۇندىكى يولۋاس، قۇش ۋە ئۇچالايدىغان ئەسكەرلەرنى كۆرگەن بىلقىسنىڭ ئەلچىلىرى قورققىنىدىن يۈرىكى ئاغزىغا كېلىپ، بۇ قوشۇننىڭ تەڭداشسىز دەرىجىدە كۈچلۈك ئىكەنلىكىنى چۈشەندى. قوشۇن كۆزدىن كەچۈرۈش ئاخىرلاشقاندىن كېيىن، مەلىكىنىڭ ئەلچىلىرى سۇلەيماننىڭ چۈشلۈك تاماق زىياپىتىگە چاقىرىلدى. ئەلچىلەر دۇنيانىڭ ھەر قايسى جايلىرىنىڭ تاماقلىرىنى كۆردى. داستىخاندا دۆلىتىنىڭ ئەڭ مەشھۇر تاماقلىرى تېپىلاتتى. لېكىن ئۇلار تاماقلارنىڭ تەمىنىڭ ئوخشىمايدىغانلىقىنى ھېس قىلىشتى. تاماق يېگەن قاچىلىرى ئالتۇندىن ياسالغان بولۇپ، ئۇلارغا ھەتتا مەلىكىمۇ تاقىيالمايدىغان ئالتۇن زىبۇ زىننەتلەر تاقىغان خىزمەتچىلەر خىزمەت قىلىۋاتاتتى. داستىخاندا قۇشلار، دېڭىز بېلىقلىرى ۋە نامەلۇم ھايۋان گۆشلىرى بار ئىدى. سۇلەيمان بۇ تاماقلارنى يېمەستىن، بىر ياغاچ تاۋاقتا قۇرۇق ناننى ياغقا مىلەپ يەۋاتاتتى. بۇ، ئۇنىڭ تاللىغان تامىقى ئىدى.

سۇلەيمان ئۇن - تىنسىز ئولتۇرۇپ، ئۇلار بىلەن بىرلىكتە تاماق يېدى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ كۈچلۈك ۋە ھەيران قالارلىق دەرىجىدە ئېغىر - بېسىق ئىكەنلىكىنى بايقىدى.

تاماقتىن كېيىن، ئەلچىلەر خىجىل بولغان ھالدا بىلقىسنىڭ سوۋغىسىنى سۇلەيمانغا سۇندى. سوۋغا ئالتۇندىن ياسالغان بولۇپ، ئۇلارغا نىسبەتەن قىممەتلىك بىر سوۋغا ئىدى. ئەمما بۇ يەردىكى كىشىنى ھاڭ - تاڭ قالدۇرىدىغان سەلتەنەت ۋە بايلىقنىڭ ئالدىدا ئاددىي ۋە ئەرزىمەس كۆرۈنەتتى. سۇلەيمان مەلىكىنىڭ سوۋغىسىنى كۆرگەندىن كېيىن ئۇلارغا قاراپ مۇنداق دېدى:

﴿«سىلەر ماڭا مال بىلەن ياردەم قىلماقچىمۇ؟ اللّٰه نىڭ ماڭا بەرگەنلىرى سىلەرنىڭ بەرگەنلىرىڭلاردىن ياخشىدۇر، بەلكى سىلەر سوۋغاڭلار بىلەن كۆرەڭلەپ كېتىسىلەر﴾.[1]

ھۆكۈمدار سۇلەيمان بۇ قىسقا سۆزى بىلەن ئۇلارنىڭ سوۋغىسىنى رەت قىلدى ۋە ئەلچىلەرنى ئوسال ئەھۋالغا چۈشۈرۈپ قويدى. ئۇلارغا ئۆز رازىلىقىنىڭ پۇل بىلەن سېتىۋالغىلى بولمايدىغانلىقىنى بىلدۈردى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ كۆڭلىنى باشقا نەرسە بىلەن ئالالىشى مۇمكىن ئىدى.

﴿سىلەر ماڭا ھاكاۋۇرلۇق قىلماڭلار، مېنىڭ ئالدىمغا مۇسۇلمان بولغان ھالدا كېلىڭلار»﴾.[2]

سۇلايمان دەسلەپكى مەكتۇبىغا يۈزلەندى ۋە تەكرار دېدى:

﴿سەن قايتىپ كەتكىن، ئۇلارنىڭ ئۇستىگە ئۇلار تاقابىل تۇرالمايدىغان بىر قوشۇن بىلەن چوقۇم بارىمىز، ئۇلارنى يۇرتىدىن خار، كەمسىتىلگەن ھالدا چوقۇم چىقىرىۋېتىمىز»﴾.[3]

ھۆكۈمدار كەسكىن ۋە قورقۇنچلۇق تەھدىتىن كېيىن، مەلىكىنىڭ ئەلچىلىرىنى قايتۇرۇۋەتتى. بىلقىسنىڭ ئەلچىلىرى سۇلەيماندىن بىلقىسنىڭ ئۇنى (يەنى سۇلەيماننى) زىيارەت قىلىپ كېلىشى ئۈچۈن ئىجازەت سورىدى.

مەملىكىتىگە قايتىپ كەلگەن ئەلچىلەر دەرھال مەلىكىنىڭ ھۇزۇرىغا كېلىپ، دۆلىتىنىڭ خەۋپ ئىچىدە ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلدى ۋە سۇلەيماننىڭ ئىنتايىن كۈچلۈكلىكى، قوشۇنىنىڭ تەڭداشسىز قۇدرەتلىك ئىكەنلىكىنى ئېيتتى.

ئۇنىڭ سۇلەيماننى زىيارەت قىلىپ خورسەن قىلىشى كېرەكلىكىنى بىلدۈرۈشتى. مەلىكە بۇ مەسلىھەت بويىچە تەييارلىق قىلىپ، سۇلەيمان مەملىكىتىگە قاراپ يولغا چىقتى. سۇلەيمان ئوردىسىدا بەگ - ۋەزىرلىرى، قوماندانلىرى ۋە ئۆلىمالىرى بىلەن بىرلىكتە ئولتۇراتتى.

ئۇ بىلقىسنى ئويلاۋاتاتتى.

ئۇنىڭ كېلىۋاتقانلىقىنى، ئەمما ئۆزى خالاپ ئەمەس، قورققىنىدىن كېلىشكە مەجبۇر بولغانلىقىنى بىلەتتى.

شۇنداقلا، ئۇنىڭ قۇياشقا چوقۇنىدىغانلىقىنى، خەۋەر توپلىغۇچىلىرىنىڭ ئۇنىڭ مەملىكىتى توغرىسىدا ئېيتقان مەدەنىيەت، سەنئەت ۋە تېخنىكىدىكى ئىلغارلىقىنى ئويلاۋاتاتتى. سۇلەيمان كۆڭلىدە: ئىلغارلىق ئۇنى ھەقتىن ئازدۇرغانمىدۇ ياكى ئېرىشكەن

[1] سۈرە نەمل 36 - ئايەت.
[2] سۈرە نەمل 31 - ئايەت.
[3] سۈرە نەمل 37 - ئايەت.

www.munber.org

كۆچى ئۇنىڭ تەكەببۇرلىشىپ گۇمراھلىشىشىغا سەۋەب بولغانمىدۇ؟ ـ دېگەنلەرنى ئويلايتتى.

سۇلەيمان مەلىكىنىڭ ئىسلامنى قوبۇل قىلىشى ئۈچۈن ئىسلامنىڭ ھەقىقىي ئىلغارلىقىنى ۋە ھەقىقىي كۈچكە ئىگە ئىكەنلىكىنى چۈشەندۈرۈش ۋە ئۇلارنىڭ قۇياشقا چوقۇنۇپ ئېرىشكەن تېخنىكا، سەنئەت ۋە ئىلىم بىلەن ئۆزلىرىنىڭ ئىسلامغا ئېتىقاد قىلىپ يەتكەن ئىلغارلىقنى سېلىشتۇرۇش ئارقىلىق ئۇنى ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرماقچى بولدى.

ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ خەۋەرچىلىرى سەبە مەملىكىتىدىكى ئەڭ ھەشەمەتلىك نەرسىنىڭ بىلقىسنىڭ تەختى ئىكەنلىكىنى خەۋەر قىلىشتى.

تەخت ئالتۇن ۋە قىممەتلىك تاشلاردىن ياسالغان بولۇپ، تەخت ۋە تەخت قويۇلغان ئۆيمۇ نەققاشلىق سەنئىتىنىڭ نامايەندىسى ئىدى. قاراۋۇللار ئۇنىڭدىن ھەر ۋاقىت كۆزلىرىنى ئايرىمايتتى.

ئۇنداق بولسا... سۇلەيمان ئىچىدە بىلقىسنى مۇسۇلمان قىلىش ئۈچۈن، ئۇ كەلگەندە ئۇنىڭ بۇ تەختى ئۇستىدە ئولتۇرۇپ قارشى ئېلىپ، ئۇنى قۇدرىتى بىلەن ھاڭ ـ تاڭ قالدۇرماقچى بولدى. بېشىنى كۆتۈرۈپ ئادەملىرىگە:

﴿«ئى ئۇلۇغلار! ئۇلارنىڭ قېشىمغا مۇسۇلمان بولۇپ كېلىشتىن بۇرۇن، (سىلەردىن) كىم ئۇنىڭ تەختىنى ئېلىپ كېلىدۇ»﴾.[1]

قاراڭ! ئۇنىڭ سۆزى ئويلىغانلىرىنى نىمىدىگەن ياخشى ئىپادىلەپ بەرگەن ـ ھە! ئۇنىڭ پۈتۈن مەقسىتى قۇياشقا چوقۇنغانلارنى ئىسلامغا كىرگۈزۈش ۋە الله نى تونۇتۇشتىن ئىبارەت ئىدى.

الله سۇلەيمانغا بويسۇندۇرۇپ بەرگەن جىنلاردىن بىرى بولغان ئىفرىت ئۇنجى بولۇپ:

﴿«مەن ئۇنى ئورنۇڭدىن تۇرۇشتىن بۇرۇن ساڭا ئېلىپ كېلىمەن، مەن ئۇنى ئېلىپ كېلىشكە ئەلۋەتتە قادىرمەن، ئىشەنچلىكمەن»﴾[2] دېدى.

سۇلەيمان بىر ياكى ئىككى سائەتتىن كېيىن ئورنىدىن تۇراتتى. جىن تەختنى بۇنىڭدىن ئاۋۋال ئەكىلەلەيدىغانلىقىنى ئېيتتى.

سۇلەيماننىڭ ئوردىسى پەلەستىندە بولۇپ، بىلقىسنىڭ تەختى بولسا يەمەندە ئىدى. تەخت بىلەن ئوردىنىڭ ئارىسىدا مىڭلارچە مىل مۇساپە بار ئىدى. بۈگۈنكى رىئاكتىپ ئايروپىلانلارنىڭ ئەڭ ئىلغارلىرىمۇ بىر سائەتنىڭ ئىچىدە بۇنچىلىك مۇساپىنى باسالمايتتى.

ئەمما بۇ ئەھۋال جىنلارنىڭ يوشۇرۇن كۈچى بىلەن مۇناسىۋەتلىك ئىدى.

---
[1] سۈرە نەمل 38 ـ ئايەت.
[2] سۈرە نەمل 39 ـ ئايەت.

www.munber.org

سۇلەيمان ئىفرىتنىڭ سۆزىگە جاۋاب بەرمىدى. دېمەككى، ئۇ بىلقىسنىڭ تەختىنى ئۇنىڭدىنمۇ تېزراق ئەكىلەلەيدىغان بىر تەكلىپ كۈتۈۋاتاتتى. سايىدە ئولتۇرغان ئاسەف ئىبنى بۇرخىيا (ئۇ نازىل بولغان كىتابنى چوڭقۇر بىلىدىغان زات ئىدى) سۇلەيمانغا قاراپ:

﴿«ئۇنى مەن ساڭا كۆزۈڭنى يۇمۇپ ئاچقۇچە ئېلىپ كېلىمەن» دېدى (ئۇ دۇئا قىلىۋىدى، تەخت دەرھال ئالدىدا ھازىر بولدى). سۇلەيمان تەختنىڭ يېنىدا تۇرغانلىقىنى كۆرگەندە: «بۇ پەرۋەردىگارىمنىڭ (ماڭا قىلغان) ئېھسانىدۇر، ئۇ شۈكۈر قىلامدىم، يا تۇزكورلۇق قىلامدىم، بۇنىڭ بىلەن مېنى سىنىدى، كىمكى شۈكۈر قىلىدىكەن، ئۇ ئۆزىنىڭ پايدىسى ئۈچۈن شۈكۈر قىلىدۇ، كىمكى تۇزكورلۇق قىلىدىكەن، (بىلىش كېرەككى) ھەقىقەتەن پەرۋەردىگارىم (ئۇنىڭ شۈكۈر قىلىشىدىن بىھاجەتتۇر)، (الله نىڭ) كەرەمى كەڭدۇر» دېدى﴾.[1]

«كىتابنىڭ ھېكمىتىگە ئېرىشكەن» كىشىنىڭ سۆزى ئاياقلاشماي تۇرۇپلا، تەخت سۇلەيماننىڭ يېنىغا كېلىپ بولدى، قۇرئان ئۇنىڭ جىن ياكى ئىنسان ۋە ياكى پەرىشتە ئىكەنلىكى توغرىسىدا ھېچنېمە دېمەيدۇ. يەنە قۇرئان ئىچىدىكى بىلىمى بۇنچىلىك دەرىجىدىن تاشقىرى كۈچ بېرەلەيدىغان كىتابنىڭ ماھىيىتىنىمۇ تىلغا ئالمايدۇ.

قۇرئان كىتابنىڭ ئىسمىنى ۋە ماھىيىتىنى قەستەن يوشۇرغاندۇر. بۇ، سۇلەيمان ئوردىسىدىكى بىرىنىڭ ئوتتۇرىغا چىقارغان مۆجىزىسىنىڭ سىرى بولۇپ، ئەسلىدە مۆجىزىلەرنىڭ ھەممىسى پەقەت الله قىلا خاستۇر. بۇ مۆجىزىلەرنىڭ مەيدانغا كېلىشىنىڭ سىرىنى يالغۇز الله بىلىدۇ. قۇرئان بۇ يەردە پەقەت سۇلەيماننىڭ دەرىجىدىن تاشقىرى قۇدرىتىنى ئىپادىلەش ئۈچۈنلا بۇ قىسسىنى تىلغا ئالغان. بۇ ئالىمنىڭ بولۇشى ئوردىدا ئۇنىڭ قۇدرىتىگە كۈچ قوشاتتى ـ خالاس. شۇڭا بۇ يەردە بىرىنىڭ :«كىتابنى چوڭقۇر بىلىدىغان» كىشى كىم؟ ئۇ جىبرىئىلمۇ، ئاسىف ئىبنى بەرخىيامۇ ياكى باشقا بىرىمۇ دېگەنلەرنى سورىشى ئەھمىيەتسىز. شۇنداقلا، يەنە بۇ كىتاب ھەققىدە ئىسمى ئەزەمنى بىلىدىغان بىر كىشى تەخت ئەكىلىشكە قويۇلغانمۇ ياكى ئۇنداق ئەمەسمۇ؟ ـ دېگەنلەرنى سوراپ تۇرۇۋېلىشىنىڭمۇ ئەھمىيىتى يوق. چۈنكى بۇلارنى قۇرئان كەرىم يوشۇرغان، مەخپىي بولغان سىرنى كوچىلاش ئەخمەقلىقتۇر.

تەخت كۆزنى يۇمۇپ ئاچقىچە سۇلەيماننىڭ ئالدىغا كەلدى. سۇلەيماننىڭ بۇ مۆجىزىدىن كېيىنكى مۇئامىلىسىنى تەسەۋۋۇر قىلىڭ. ئۇ كۈچىدىن سۆيۈنۈپ سەكرەپ كەتمىدى، قودرەتلىك بولغىنى ئۈچۈن مەغرۇرلانمىدى. الله ئۇنى ”شۈكۈر قىلامدۇ ياكى تۇزكورلۇق قىلامدۇ؟“ دەپ سىناپ بېقىش ئۈچۈن، رەھمىتى بىلەن ئۇنى مۇلۇك ئىگىسى قىلدى. سۇلەيمان ئۆزىنى بۇ كۈچ بىلەن سىنىغان الله قا شۈكۈر قىلدى.

سۇلەيمان الله غا شۈكرى قىلغاندىن كېيىن مەلىكىنىڭ تەختىگە قارىدى. تەخت گەرچە بىر سەنئەت مۆجىزىسى بولسىمۇ، لېكىن سۇلەيمان مەملىكىتىدىكى ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ

[1] سۈرە نەمل 40 ـ ئايەت.

www.munber.org

ياسىغانلىرى ئالدىدا ئاددىي كۆرۈنەتتى. سۇلەيمان مەلىكىنىڭ تەختىگە ئىنچىكىلەپ قارىغاندىن كېيىن، تەختنىڭ ئۆزگەرتىلىشىنى بۇيرىدى. تەختنىڭ بەزى يەرلىرى ئۆزگەرتىلدى. چۈنكى سۇلەيمان بىلقىس كەلگەندە، ئۇنىڭ ئۆزىنىڭ تەختىنى تونۇيدىغان ياكى تونىمايدىغانلىقىنى سىناپ باقماقچى ئىدى.

﴿سۇلەيمان (بىلقىسنىڭ يېتىپ كېلىشى يېقىنلاشقان ۋاقىتتا ئۇنىڭ ئەقلىنى سىناش يۈزىسىدىن) ئېيتتى: «ئۇنىڭ (يەنى بىلقىسنىڭ) تەختىنىڭ (شەكلىنى) ئۆزگەرتىڭلار، ئۇ تەختىنى تونۇمدۇ، تونۇمامدۇ، قارايمىز»﴾.①

سۇلەيمان بىلقىسنى قارشى ئېلىش ئۈچۈن ئايرىم بىر ساراي سېلىشنى ئەمر قىلدى.

دېڭىز قىرغىقىدىن بىر يەر تاللاندى. سۇلەيمان سارايىنىڭ كۆپ قىسمىنىڭ دېڭىز سۇلىرى ئۈستىدە بولۇشىنى، سارايىنىڭ ئاستىنىڭ ئىنتايىن مۇستەھكەم ۋە قىممەتلىك، شۇنداقلا ناھايىتى سۈزۈك ئەينەكتىن ياسىلىشىنى بۇيرىدى. سارايىنىڭ تېگىدە ئۈزۈۋاتقان ھەر خىل رەڭلىك بېلىقلار ۋە ھەرىكەت قىلىۋاتقان دېڭىز يوسۇنلىرى ئېنىق كۆرۈنۈپ تۇرىدىغان بولۇشى كېرەك ئىدى. ساراي پۈتتى. سارايىنىڭ ئاستىغا ياتقۇزۇلغان ئەينەك دەرىجىدىن تاشقىرى سۈزۈك بولغاچقا، سارايىنىڭ دېڭىز ئۈستىدىكى قىسمىنىڭ تېگى يوقتەكلا كۆرۈنەتتى. ھۆپۈپ سۇلەيمانغا بىلقىسنىڭ دۆلىتىنىڭ ئېگىز يەرلىرىگە (سېپىللىرىغا) يېتىپ كەلگەنلىكىنى خەۋەر قىلدى. بىلقىس ئاخىرى كەلدى.

قۇرئان سۇلەيماننىڭ بىلقىسنى كۈتۈۋېلىشىنى ئاتلاپ ئۆتۈپ، تۈزۈلگەن پىلان سەۋەبىدىن بىلقىسنىڭ ئىككى ئىشقا قايتۇرغان ئىنكاسى ئۈستىدە توختىلىدۇ:

تەختنىڭ ئورنىدا قالغان ۋە مۇھاپىزەتچىلىرى تەرىپىدىن قوغدىلىۋاتقان تۇرۇقلۇق ئۆزىدىن ئاۋۋال بۇ يەرگە يېتىپ كېلىشى، ئاستىدا بېلىقلار ئۈزۈۋاتقان سارايىنىڭ ئالماستەك سۈزۈك يۈزىگە قايتۇرغان ئىنكاسى:

﴿بىلقىس كەلگەندە (ئۇنىڭغا): «سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟» دېيىلدى. ئۇ: «شۇدەك تۇرىدۇ» دېدى. (سۇلەيمان اللە نىڭ نېمىتىنى سۆزلەش يۈزىسىدىن ئېيتتى) ئۇنىڭدىن (يەنى بىلقىستىن) بۇرۇن بىزگە (اللە نى ۋە اللە نىڭ قۇدرىتىنى بىلدۈرىدىغان) ئىلىم بېرىلدى، بىز مۇسۇلمان بولدۇق﴾.②

ئايەت سۇلەيمان بىلەن بىلقىسنىڭ ئوتتۇرىسىدىكى دىئالوگنى تەسۋىرلەيدۇ.

بىلقىس قارىغۇدەك بولسا، تەخت بىر تۇرۇپ ئۆزىنىڭ تەختىگە ئوخشايتتى، بىر تۇرۇپ ئوخشىمايدىغاندەك كۆرۈنەتتى. ئەگەر تەخت ئۆزىنىڭ تەختى بولسا، ئۇ قانداقلارچە بىلقىستىن بۇرۇن بۇ يەرگە كېلەلەيدۇ؟ ئەگەر ئۆزىنىڭ تەختى بولمىسا، بۇنچىلىك

① سۈرە نەمل 41 ـ ئايەت.
② سۈرە نەمل 42 ـ ئايەت.

ئىنچىكە تەقلىد قىلىنىشى مۇمكىنمۇ؟ بىلقىسنىڭ تەختىنى دىققەت بىلەن كۆزىتىۋاتقانلىقىنى كۆرگەن سۇلەيمان:

ـ سېنىڭ تەختىڭ مۇشۇنداقمۇ؟ ـ دەپ سورىدى.

ـ شۇدەكلا تۇرىدۇ، ـ دېدى ھەيران قالغان بىلقىس.

ـ بىزگە بۇرۇن ئىلىم بېرىلگەن ۋە بىز تەسلىم بولغان ئىدۇق (يەنى مۇسۇلمان بولدۇق)، ـ دېدى سۇلەيمان.

ئاخىرقى جۇملە مەلىكە بىلقىسنىڭ ئۆزىنىڭ ئېتىقادى ۋە ئىلمى بىلەن سۇلەيمان ئېتىراپ قىلىنغان ئېتىقاد ۋە ھېكمەتنى سىلىشتۇرۇش ئۈچۈن ئىدى. بىلقىسنىڭ قۇياشقا چوقۇنۇشى ۋە ئېرىشكەن ئىلمىنىڭ دەرىجىسى سۇلەيماننىڭ ئىلمى ۋە مۇسۇلمانلىقى ئالدىدا يېڭىلگەن ئىدى. سۇلەيمان ئىسلام بىلەن ئىلىمدە ئۇنىڭ ئالدىغا ئۆتتى. كېيىن باشقا ئىلىملەردىمۇ ئۈستۈن ئىكەنلىكىنى ئاسانلا ئوتتۇرىغا قويدى. سۇلەيماننىڭ بىلقىسقا ئېيتقان سۆزلىرىنىڭ ئىلھام مەنبەسىمۇ بۇ ئىدى.

بىلقىس بۇنىڭ ئۆزىنىڭ تەختى ئىكەنلىكىنى بىلدى. تەخت ئۇنىڭدىن بۇرۇن بۇ يەرگە كەلتۈرۈلۈپ، بەزى قىسىملىرى ئۆزگەرتىلگەن ئىدى.

بۇ، پەيغەمبەر ۋە ھۆكۈمدار سۇلەيماننىڭ كۈچى قانداق كۈچ بولغىيدى؟

بىلقىس سۇلەيماننىڭ ھۈنەر ـ سەنئەت، تېخنىكا ۋە باشقا ئىلىملەردە يەتكەن سەۋىيىسىگىلا ئەمەس، ئۇنىڭ ئىمانىغا ۋە اللە قا بولغان تەقۋادارلىقىغىمۇ ھەيران قالدى. يەنى ئۇ سۇلەيماننىڭ مۇسۇلمانلىقى بىلەن ئىلىم ـ ھېكمەتنى ئارىسىدىكى بۇ چوڭقۇر مۇناسىۋەتتىن ھاڭ ـ تاڭ قالغان ئىدى.

﴿ئۇنى اللە نى قويۇپ چوقۇنغان نەرسىلىرى (اللە غا ئىبادەت قىلىشتىن) توستى. چۈنكى ئۇ كاپىر قەۋمدىن ئىدى﴾.①

خۇلاسە كالام. كاللىدا سانسىزلىغان مەسىلىلەر پەيدا بولدى. ئۆز ئېتىقادىنىڭ بۇ يەردە، سۇلەيماننىڭ ئالدىدا گۇمران بولغانلىقىنى كۆردى. ئۇلار چوقۇنغان قۇياش پەقەت اللە نىڭ بەندىلىرىنىڭ پايدىلىنىشى ئۈچۈن ياراتقان مەخلۇقاتى ئىدى. قۇياش بىلقىسنىڭ قەلبىدە تۇنجى قېتىم تۇتۇلدى. ئۇنىڭ قەلبىنى قۇياشتەك پېتىپ يوقالمايدىغان يېڭى بىر نۇر يورۇتتى. ئۇنىڭ بۇ ئىمانىنى ئېلان قىلىشى پەقەت ۋاقىت مەسىلىسىدىنلا ئىبارەت ئىدى. بىلقىس مۇسۇلمانلىقىنى ئېلان قىلىدىغان ۋاقىتنى ياخشى تاللىدى.

ئۇلۇغ اللە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ئۇنىڭغا (يەنى بىلقىسقا): «سارايغا كىرگىن» دېيىلدى، ئۇ (يەنى بىلقىس) سارايىنى چوڭ سۇ دەپ گۇمانلىنىپ (كىيىمىنى كۆتۈرۈپ) ئىككى پاچىقىنى ئاچتى،

① سۈرە نەمل 43 ـ ئايەت.

www.munber.org

سۇلەيمان ئېيتتى: «شۇبهىسىزكى، ئۇ ئەينەكتىن ياسالغان سارايدۇر». ئۇ (يەنى بىلقىس) ئېيتتى: «پەرۋەردىگارىم، مەن ھەقىقەتەن (اللە قا شېرىك كەلتۈرۈپ، قۇياشقا چوقۇنۇش بىلەن) ئۆزەمگە زۇلۇم قىلدىم، سۇلەيمان بىلەن بىللە ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قا بويسۇندۇم (يەنى سۇلەيماننىڭ دىنىغا ئەگىشىپ ئىسلامغا كىردىم)﴾.[1]

بىلقىسقا: سارايغا كىرگىن، ـ دېيىلدى. بىلقىس سارايىنىڭ ئەينەكتىن ياسالغانلىقىنى بايقىيالمىدى. سۇنى كۆرگەن بىلقىس دېڭىزغا كىرىدىغان ئوخشايمەن دەپ كۆڭلىكىنى كۆتەردى.

سۇلەيمان ئۇنىڭغا كۆڭلىكىنىڭ ھۆل بولۇشىدىن قورقماسلىقىنى ئېيتتى. ئۇ يەردە سۇ يوق ئىدى. چۈنكى ساراي سۈزۈك ئەينەكتە ياسالغان ئىدى. بىلقىس مۇسۇلمان بولغانلىقىنى ئېلان قىلىش ئۈچۈن بۇ ۋاقىتنى تاللىدى. ئۆزىگە زۇلۇم قىلغانلىقىنى ئېتىراپ قىلىپ، سۇلەيماننىڭ يېنىدا ئالەملەرنىڭ پەرۋەردىگارى اللە قا بويسۇندى. ئۇنىڭ ئارقىسىدىن قەۋمىمۇ مۇسۇلمان بولدى.

ئۇ سۇلەيماننىڭ دۇنيانىڭ ئەڭ چوڭ ھۆكۈمدارى ۋە اللە نىڭ پەيغەمبەرلىرىدىن بىرى ئىكەنلىكىنى چۈشەنگەن ئىدى.

سۇلەيماننىڭ يۈزى بىلقىسنىڭ كەلگىنىدىن بېرى تۇنجى قېتىم خۇرسەن بولغان ھالدا كۈلۈمسىرىدى.

ئۇ مانا ئەمدى ھەقىقىي ۋەزىپىنى ئورۇنلىغان، يەر يۈزىدە ئىسلامنىڭ نۇرىنى بايقىغان ئىدى.

قۇرئان بىلقىسنىڭ مۇسۇلمانلىقىدىن كېيىنكى ئىشلىرىنى تىلغا ئالمايدۇ. مۇپەسسىرلەر كېيىن ئۇنىڭ سۇلەيمان بىلەن توي قىلغانلىقىنى ئېيتىشىدۇ. سۇلەيماننىڭ ئادەملىرىدىن بىرى بىلەن توي قىلغان دېگەنلەرمۇ بار. بىلقىس ئۇنى ياخشى كۆرۈپ، ئۇنىڭغا ياتلىق بولغان ئىدى. ھەبەشىستان ھۆكۈمدارلىرىدىن بەزىلىرىنىڭ ئۇلارنىڭ ئەۋلادى ئىكەنلىكى سۆزلىنىدۇ. بىز بۇلارنىڭ توغرا ـ خاتالىقىنى بىلمەيمىز.

قۇرئان كەرىم سۇلەيماننىڭ قىسسىسىگە ئۈيغۇن كەلمىگەن بۇ تەپسىلاتنى زىكىر قىلمىغان. شۇڭا ھېچكىم بىلمەيدىغان بىر نەرسە ھەققىدە پىكىر يۈرگۈزۈشنى لايىق كۆرمەيمىز.

سۇلەيمان دۇنيانى بويسۇندۇرغان شەرەپلىك ھايات ياشىغان ئىدى.

ئاخىرىدا، اللە ئۇنىڭغا ئۆلۈمنى تەقدىر قىلدى ۋە سۇلەيمان ۋاپات بولدى. خۇددى ئۇنىڭ ھاياتى ئاجايىب ـ غارايىبلىقلار ۋە تىلسىماتلار بىلەن تولغان ۋە شۆھرەتتە، سەلتەنەتتە ئەڭ يۇقىرى پەللىگە يەتكەندەك، ئۇنىڭ ئۆلۈممۇ اللە نىڭ ئاجايىب ـ غارايىبلارغا تولغان ئالامەتلىرىدىن بىرى ئىدى.

[1] سۈرە نەمل 44 ـ ئايەت.

www.munber.org

دىمەك، ئۇنىڭ ئۆلۈمى ھاياتىغا ۋە سەلتەنىتىگە ئۇيغۇن ھالدا كەلگەن ئىدى. تەڭداشسىز ۋە مۇھىم ھاياتىغا تەڭداشسىز بىر ئۆلۈم كەلدى.

ئۇلۇغ الله سەبەئ سۈرىسىدە سۇلەيماننىڭ ۋاپاتى ھەققىدە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿سۇلەيماننىڭ ۋاپاتىنى ھۆكۈم قىلغىنىمىزدا (يەنى ئۇنى ۋاپات قىلدۇرغىنىمىزدا) سۇلەيماننىڭ ئۆلگەنلىكىدىن جىنلارنى پەقەت ئۇنىڭ ھاسىسىنى يېگەن قۇرۇتلار خەۋەردار قىلدى. سۇلەيمان (ھاسىسىنى قۇرۇت يەپ) يىقىلغان چاغدا جىنلارغا ئېنىق بولدىكى، ئەگەر ئۇلار غەيبنى بىلىدىغان بولسا ئىدى، خار قىلغۇچى ئازابتا (يەنى شۇنچە ئۇزاق ۋاقىت ئېغىر ئەمگەكتە) قالمىغان بولاتتى﴾.[1]

جىنلارنىڭ سۇلەيماننىڭ ئەمرىگە بېرىلىشى، ئۇلارنىڭ سۇلەيمانغا ئىشلىشى، ئۇنىڭ بىلەن سۆزلىشىشى ۋە بۇلارنىڭ ھەممىسىنى ئىنسانلارنىڭ كۆرۈشى مەلۇم مەسىلە ھەققىدە ئىنسانلارنىڭ پىتنە تېرىشىغا سەۋەبچى بولغان ئىدى.

سۇلەيماننىڭ ۋاپاتى بۇ پىتنىنى بىتچىت قىلدى. جىنلارنىڭ غەيبنى بىلىدىغانلىقىنى كىمنىڭ سۆزلىگەنلىكىنى بىز بىلمەيمىز. ئەسكى بىر شەيتانمۇ؟ ياخشى نىيەتلىك بىر جىنمۇ؟ ياكى ئالدانغان بىر ئىنسانمۇ؟ يەنى بۇ يالغان ئىغۋانىڭ چىقىش سەۋەبىنى بىز بىلمەيمىز. بىلىدىغىنىمىز پەقەتلا بۇ سۆز - چۆچەكنىڭ تارقىلىپ، خېلى چوڭ تەسىر پەيدا قىلغانلىقى ۋە بەزى ئىنسان ۋە جىنلارنىڭ بۇنىڭغا قۇلاق سالغانلىقىدۇر.

ئىنسانلار بەلكى ئۆزىچە: جىنلار بۇنداق دەرىجىدىن تاشقىرى ئالاھىدە ئىشلارنى قىلالىغان يەردە بەلكىم غەيبنىمۇ بىلىشى مۇمكىن، - دەپ ئويلىشى مۇمكىن. بۇ ئىمكانسىز بىر ئىش ئىدى. ئىنسانلار جىنلارنىڭ، ئىنسانلارنىڭ، ھەتتا پەيغەمبەرلەرنىڭ يەنى پۈتۈن مەخلۇقاتلارنىڭ غەيبنى بىلىشىنىڭ مۇمكىن ئەمەسلىكىنى ئۇنۇتقانىدى.

غەيبنى پەقەت الله لا بىلىدۇ.

ئۇلۇغ الله سۇلەيماننىڭ ئۆلۈمى بىلەن بۇ پىكىرنى، يەنى جىنلارنىڭ غەيبنى بىلىدىغانلىقى ھەققىدىكى پىتنىنى يوق قىلىشنى ئىرادە قىلدى. جىنلار سۇلەيمان ئۆلگىچە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەيتتى. ئۇ ئۆلسە، ئۇنىڭ بۇيرۇقىغا بويسۇنۇش ۋە ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەش مەسئۇلىيىتى تۈگەيتتى.

سۇلەيماننىڭ ئۆلگىنىنى بىلمىگەن جىنلار ئۇنىڭ ئۈچۈن ئىشلەشنى ۋە خىزمەت قىلىشنى داۋاملاشتۇردى. ئەگەر جىنلار غەيبنى بىلگەن بولساق، بۇ خار قىلغۇچى ئازابقا دۇچار بولمايتتى. سۇلەيمان ئېتىكاپ، ئىبادەت ۋە ناماز ئۈچۈن مېھراپىغا (يەنى ھۇجرىسىغا) كىردى. مېھراپتا تۇرغان چاغدا ئۇنىڭ يېنىغا ھېچكىم كىرىشكە جۈرئەت قىلالمايتتى. مېھراپ بىر تاغنىڭ چوققىسىدا بولۇپ، تاملىرى ئارقىسىدىكىلەرنى كۆرسىتىپ تۇرىدىغان ئەينەكلەردىن ياسالغان ئىدى.

---

[1] سۈرە سەبەئ 14 - ئايەت.

بىر كۈنى، سۇلەيمان ھاسىسىغا تايانغا ھالدا ئويغا چۆمدى. ئۇلۇغ الله قا زىكىر قىلىشقا باشلىدى. بىر ئازدىن كېيىن ئۇيقىسى كەلدى.

بىر ئازدىن كېيىن ئەزرائىل ئۇنىڭ مېھراپىدىن چىقتى. سۇلەيمان ۋاپات بولغان ئىدى.

ئۇ ھاسىغا تايانغان ھالدا ئولتۇراتتى.

بۇنى كۆرگەن جىنلار ئۇنى دۇئا قىلىۋاتىدۇ دەپ پەرەز قىلىشىپ، ئىشلىرىنى داۋاملاشتۇردى.

نۇرغۇن كۈنلەر ئۆتتى...

ئاخىرى، بىر دەرەخ قۇرتى كېلىپ، سۇلەيماننىڭ ھاسىسىنى يېيىشكە باشلىدى. قۇرتنىڭ قورسىقى ئاچ بولغاچقا، ھاسىنىڭ بىرقىسمىنى يەپ تۈگەتتى.

دەرەخ قۇرتى ھاسىنى بىر قانچە كۈنگىچە توختىماي يېدى. قۇرت ھاسىنىڭ يەرگە تېگىپ تۇرغان قىسمىنى يەيتى. ھاسىنىڭ تېگى يېيىلىپ تۈگىگەندە، سۇلەيماننىڭ قولى ھاسىدىن سىرىلدى ـ دە، جەستىنىڭ تەڭپۇڭلۇقى بۇزۇلۇپ يەرگە يىقىلىپ چۈشتى.

ئىنسانلار يەرگە يىقىلغان جەسەتنىڭ يېنىغا يۈگۈرۈپ كېلىشتى. ئۇلار سۇلەيماننىڭ بۇرۇنلا ئۆلگەنلىكىنى ھېس قىلىشتى. جىنلارمۇ غەيبنى بىلمەيدىغانلىقنى چۈشىنىشتى. بۇ ھەقىقەتنى ئىنسانلارمۇ چۈشەندى. ئەگەر جىنلار غەيبنى بىلگەن بولسا، بۇ خار قىلغۇچى ئازابتا قالمىغان بولاتتى. شۇنچە ئۇزۇن ۋاقىتقىچە سۇلەيماننىڭ ئۆلگىنىنى ئۇقماي، ئىشلەپ يۈرمىگەن بولاتتى.

...

شۇنداق قىلىپ، الله نىڭ پەيغەمبىرى سۇلەيمان مېھراپتا ئولتۇرۇپ، الله نى زىكىر قىلغان ھالدا ۋاپات بولدى. بۇ خەۋەر چاقماق تېزلىكىدە دۇنياغا تارقالدى.

ھۆكۈمدار پەيغەمبەر سۇلەيماننىڭ جىنازىسىغا (ئۆلۈمىگە) ئىنسانلار، قۇشلار ۋە ۋەھشىي ھايۋانلار قاتناشقان ئىدى.

ئۇنىڭ تاۋۇتىغا كۆز ياشلىرى تۆككەن مىڭلىغان قۇشلار سايە چۈشۈرەتتى. دەپنە مۇراسىمىدا يىرتقۇچ ھايۋانلار يۇۋاشلاپ، مۇلايىملىق بىلەن مېڭىشتى.

قۇشلار سۇلەيمان ئۈچۈن يىغلاشتى. ئىش تۈگىدى. ئەمدى يەر يۈزىدە ھېچ كىشى قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلەلمەيتتى.

قۇشلارنىڭ تىلىنى بىلىدىغان كىشى ۋاپات بولغان ئىدى.

تىلىمىزنى بىلمەيدىغانلارنىڭ ئارىسىدا ياشاش نېمىدېگەن تەس ـ ھە!

www.munber.org

سۇلەيمان ئەلەيھىسسالامنىڭ ئىبادەتخانىسى

سۇلەيمان ئىبادەتخانىسى (مەئبەد) يەھۇدىيلارنىڭ ئىبادەت مەركىزى، يەھۇدىي تارىخىنىڭ سىمۋولى ۋە ئۇلارنىڭ ئىپتىخار مەنبەسى بولغان ئىرۇسالىمدا ئىدى. ئۇنى ھۆكۈمدار سۇلەيمان سالدۇرغان بولۇپ، قۇرۇلۇشقا ۋە بېزەشكە نۇرغۇن چىقىم سەرپ قىلىندى. بۇ قۇرۇلۇشقا قاتناشقان ئىشچىلارنىڭ سانى 180 مىڭدىن ئارتۇق ئىدى (ھۆكۈمدارلارنىڭ 1 ـ كىتابى). سۇلەيمان بۇ ئىبادەتخانا ئۈچۈن تەرشىشتىن[①] ئالتۇن، لىۋاندىن دەرەخ (ياغاچ)، يەمەندىن قىممەتلىك تاش ئەكەلگۈزگەن بولۇپ، ئىبادەتخانىنىڭ قۇرۇلۇشى يەتتە يىل توختىماي ئىشلەش نەتىجىسىدە تاماملانغانىدى. بۇ، ئۇ دەۋردىكى دۇنيا مۆجىزىلىرىدىن بىرى ئىدى.

ئىبادەتخانا نۇرغۇن قېتىم ۋەيران قىلىندى. دۈشمەنلەرنىڭ ۋە ئاچكۆزلەرنىڭ ھۇجۇم نىشانىغا ئايلاندى. ئۇلار ئۇنىڭ ئىچىدىكى غەزىنىلەرنى بۇلاپ تالايتتى ۋە ئۇنىڭ خاراب بولغانلىقىنى سۆز ـ چۆچەك قىلىشاتتى (ھۆكۈمدارلارنىڭ 2 ـ كىتابى). كېيىنلەردە ھۆكۈمدارلارنىڭ بىرى يەھۇدىيلارغا دوستلۇق قولىنى ئۇزىتىپ ئىبادەتخانىنى يېڭىدىن ياساتتى. بۇ قېتىم ئىبادەتخانىنىڭ قۇرۇلۇشى 46 يىل سۈردى. ئاخىرىدا ئۈچ تەرىپى ھەيۋەتلىك سېپىلدىن قورشالغان ھەشەمەتلىك بىر قەسىر مەيدانغا كەلدى. ئىبادەتخانا ئىچكىرىكى ۋە تاشقىرىقىدىن ئىبارەت ئىككى قىسىمغا بۆلۈنەتتى.

ئىچ قىسمى مەرمەردىن ياسالغان قوش تۈۋرۈكلەر كۆتۈرۈپ تۇرغان ئېگىز راۋاقلار بىلەن قورشالغان بولۇپ، راۋاقلارنىڭ تورۇسلىرى (لەمپىلىرى) قىممەتلىك سەدىر دەرىخىدىن ياسالغان ئىدى. ئىبادەتخانىنىڭ جەنۇبىي تەرىپىدىكى راۋاقلارنى 162 دانە تۈۋرۈك كۆتۈرۈپ تۇراتتى. بۇ تۈۋرۈكلەر ئاز دېگەندىمۇ ئۈچ ئادەمنىڭ غۇلىچى يەتمىگۈدەك يوغانلىقتا ئىدى.

ئىبادەتخانىنىڭ تاشقىرى قىسمىدا ئالتۇن بىلەن قاپلانغان توققۇز چوڭ دەرۋازا بولۇپ، ئۇنىڭچىسى يوغان بولۇشقا قارىماي، پۈتۈنلەي كورىنسوس[②] مىسىدىن قۇيۇلغان ئىدى. پۈتۈن دەرۋازىلارنىڭ ئۈستى ساپ ئالتۇندىن ياسالغان ئۈزۈم ساپاقلىرى بىلەن زىننەتلەنگەن ئىدى. ھۆكۈمدارلار ئىبادەتخانا ۋەيران بولغانغا قەدەر خەير ـ ساخاۋەت قىلدى. ئىبادەتخانا تەڭداشسىز خەزىنىلەرگە تولغان ئىدى.

سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ سېلىنىشىدىكى ئەسلى مەقسەت الله قا ئىبادەت قىلىش بولۇپ، بىر الله غا ئېتىقاد قىلىدىغان ئىمان ئىگىلىرىنىڭ مەسجىدى ئىدى. سۇلەيمان ئۇنى سالدۇرغان چاغدا ئۇنىڭ كۆركەملىكى ۋە كاتتىلىقى ھەرگىزمۇ ئىنسانلارنىڭ الله قا ئىبادەت

[①] سۈرە سەبەئ 14 ـ ئايەت.
[②]

قىلىشىغا ۋە سۇلەيماننىڭ اللّٰه قا دەۋەت قىلىشىغا توسقۇنلۇق قىلمايتتى. چۈنكى ئۇنىڭ ھەشەمەتلىك ياسىلىشى بەلكى دۆلەتنىڭ كۈچىنىڭ ۋە ئېتىقادىنىڭ مۇستەھكەملىكىنىڭ نامايەندىسى ئىدى.

ئەپسۇسكى، ۋاقىت ھەممە نەرسىنى ئۆزگەرتىدۇ. ئادەت بولغىنى شۇكى، اللّٰه قا دەۋەت قىلىشمۇ خۇددى بىر بوۋاقتەك تۇغۇلىدۇ. كېيىن چوڭ بولۇپ يېتىشىدۇ. ئاخىرىدا مېغىزىنى تاشلاپ، شاكىلىغا ئېسىلىشقا قاراپ تەرەققىي قىلىدۇ.

باشقا ئىبادەت يەرلىرىنىڭ بېشىغا نېمە كەلگەن بولسا، سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىغىمۇ ئوخشاشلا تەقدىرە پۈتۈلگىنى كەلدى. ئىبادەتخانا تەۋھىدنىڭ (يەنى شېرىكى بولمىغان بىر اللّٰه قا ئىبادەت قىلىشنىڭ) سىمۋولى ئىدى.

ئۇزۇن يىللار ئۆتتى. ئىبادەتخانا ئىچ ـ ئىچىدىن يەھۇدىي دىنىنىڭ زاۋاللىققا يۈز تۇتقانلىقىنى يوشۇرغان ئالتۇن شاكالغا ئايلىنىپ قالدى.

يەھۇدىيلار ئىبادەتخانىنىڭ مۇقەددەسلىكىنى بۇزدى. ئۇنىڭ چاقناپ تۇرىدىغان نۇرلۇق كۆرۈنۈشىنى خۇنۇكلەشتۈردى. ئۇنى بازار يېرىگە ئايلاندۇرۇۋالدى. قوي ـ كالا، كەپتەر ساتقۇچىلىرى راۋاقلارغا تولۇپ، ئۇ يەرنى گويا ھايۋان ئېغىلىغا ئوخشىتىپ قويۇشتى. ئىبادەتخانىنىڭ كىرىش ئېغىزلىرىنى ئىچى ئىنسانلارنىڭ پۇل تېگىشىپ سودىلاشقان ئاۋازلىرى بىلەن پۇللارنىڭ شاراقلىغان ئاۋازى تولغان جازانىخورلارنىڭ ئىشخانىلىرى قاپلىغان ئىدى (ماتتا ئىنجىلى). يەھۇدىيلار مال ـ دۇنياغا ئىنتايىن ئەھمىيەت بېرەتتى. قەلبىنىڭ قاساۋەتلىشىپ كېتىشى ۋە ئاخىرەت كۈنىگە ئىشەنمەسلىك بۇ قەۋمنىڭ ماددىي دۇنياغا يۈزلىنىشىنى كەلتۈرۈپ چىقاردى. بۇ، ھەتتا ئۇلارنىڭ ئىبادىتىگىمۇ تەسىر قىلدى. ئۇلارغا نىسبەتەن ئىبادەتخانىدىن سېتىۋېلىنغان ھايۋانلارنى قۇربانلىق قىلىش مەغپىرەتكە ئېرىشىشنىڭ بىردىنبىر يولى ئىدى. ئىبادەتخانا ھەقىقىي قىممىتىنى يوقىتىپ، بازارغا ئايلانغاندىن كېيىن، اللّٰه ئۇ دىيارنى ۋە ئۇ دىيار بىلەن بىرلىكتە ئىبادەتخانىمۇ يەر بىلەن يەكسان قىلغۇچىلارنى ئەۋەتتى. ئۇلۇغ اللّٰه قۇددۇسنىڭ ۋەيران قىلىنىشى ۋە سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ يىقىلىشى ھەققىدە مۇنداق دېگەنىدى:

﴿ئىسرائىل ئەۋلادىغا كىتابتا (يەنى تەۋراتتا): «يەلەستىن زېمىنىدا چوقۇم ئىككى قېتىم بۇزغۇنچىلىق قىلىسىلەر ۋە زۇلۇم قىلىش بىلەن، اللّٰه چەكلىگەن ئىشلارنى قىلىش بىلەن تولىمۇ ھەددىڭلاردىن ئېشىپ كېتىسىلەر» دەپ ۋەھيى قىلدۇق. بىرىنچى قېتىملىق بۇزغۇنچىلىقىڭ (جازاسى) ۋەدە قىلىنغان ۋاقىت كەلگەندە، (سىلەرنى جازالاش ئۈچۈن) سىلەرگە كۈچلۈك بەندىلىرىمىزنى ئەۋەتتۇق، (ئۇلار سىلەرنى ئۆلتۈرۈش، بۇلاڭ ـ تالاڭ قىلىش ئۈچۈن) ئۆيلەرنى ئاختۇردى. (سىلەرگە دۈشمەننى مۇسەللەت قىلىش) چوقۇم ئىشقا ئاشىدىغان ۋەدە ئىدى. ئاندىن (يەنى تەۋبە قىلغىنىڭلاردىن) كېيىن سىلەرنىڭ ئۇلاردىن ئۈستۈنلۈكۈڭلارنى ئەسلىگە كەلتۈردۇق (يەنى دۈشمىنىڭلارنى ھالاك قىلدۇق، سىلەرنى ئۇنىڭ ئۈستىدىن غالىب قىلدۇق)، سىلەرگە نۇرغۇن مال ۋە ئەۋلادلار ئاتا قىلدۇق،

سانىڭلارنى كۆپ قىلدۇق. (ئى ئىسرائىل ئەۋلادى!) ئەگەر ياخشىلىق قىلساڭلار، ياخشىلىقڭلار ئۆزەڭلار ئۈچۈندۇر، يامانلىق قىلساڭلارمۇ ئۆزەڭلار ئۈچۈندۇر، ئىككىنچى قېتىملىق بۇزغۇنچىلىق (جازاسىنىڭ) ۋەدە قىلىنغان ۋاقتى كەلگەندە، (دۈشمەنلەرنىڭ خار قىلىشى بىلەن) يۈزۈڭلاردا قايغۇنىڭ ئالامەتلىرى كۆرۈلۈشى ئۈچۈن، ئۇلارنىڭ بەيتۇلمۇقەددەسكە دەسلەپكى قېتىمدا كىرگەندەك كىرىپ (ئۇنى خاراب قىلىشى) ئۈچۈن، ئىشغال قىلغانلىكى يەرنى ۋەيران قىلىشى ئۈچۈن (ئۇلارنى بىز ئەۋەتتۇق). (ئەگەر تەۋبە قىلساڭلار) پەرۋەردىگارىڭلارنىڭ سىلەرگە رەھىم قىلىشى مۇھەققەق يېقىندۇر، ئەگەر سىلەر قايتساڭلار (يەنى قايتا بۇزغۇنچىلىق قىلساڭلار)، بىز قايتىمىز (يەنى بىز سىلەرنى قايتا جازالايمىز). بىز جەھەننەمنى كاپىرلار ئۈچۈن زىندان قىلدۇق﴾.①

الله نىڭ ئايەتلىرى قەۋملەرنىڭ ھاياتىدا ئۆزگەرمەيدىغان بىر قانۇننى ئىپادىلەيدۇ. بۇ قەۋملەر بىلەن الله نىڭ مۇناسىۋىتى دۇرۇست ۋە يېقىن بولغان مەزگىلدە ئۇلار دائىم كۈچلۈك تۇراتتى. ئىنسانلار قۇۋۋەتنىڭ ئەسلىنى يەنى الله دىن ياردەم تىلەشنى تاشلاپ، رىياكارلىق بىلەن ئىبادەت قىلىشىپ، بايلىق ئۇلارنىڭ كۆزلىرىنى قاماشتۇرسا، الله قا بويسۇنۇشنىڭ ئورنىغا دىننى تىجارەتكە ئايلاندۇرۇۋالسا، مانا بۇ قىلمىشلار ئوتتۇرىغا چىقسا، قەۋملەرنىڭ زاۋاللىققا يۈزلىنىشى باشلىنىدۇ ۋە الله ئۇلارغا ئۆيلىرىنى ئاختۇرۇپ قالايمىقان قىلىدىغان ئادەملەرنى ئەۋەتىدۇ.

سۆزنىڭ ئىپادىلىنىش ئۇسلۇبىغا دىققەت قىلىڭ! كەڭ كۆلەملىك خاراب قىلىشنى قانداق ئىپادىلىگەن - ھە؟!

مۇپەسسىرلەر سۇلەيمان ئىبادەتخانىسىنىڭ يىقىلىشى ۋە قۇددۇسنىڭ ۋەيران بولۇشى ھەققىدە مۇنداق دېيىشىدۇ: ئۇلۇغ الله قەۋم ئىچىدە گۇناھ ۋە ئىسيان كۆپەيگەندە ئىسرائىل ئەۋلادىدىن ئەرمىيا ئىسىملىك بىر پەيغەمبەرگە مۇنداق ۋەھيى قىلدى: قەۋمىڭ ئارىسىدا دەست تۇر - دە، ئۇلارنىڭ قەلبلىرىنىڭ ھەقنى چۈشەنمەيدىغانلىقىنى، كۆزلىرىنىڭ ھەقنى كۆرمەيدىغان، قۇلاقلىرىنىڭ ھەقنى ئاڭلىمايدىغان قەۋم ئىكەنلىكىنى بىلدۈرگىن. پەيغەمبەرگە كەلگەن ۋەھيى ئىسرائىل ئەۋلادىدىن مۇنۇلارنى سوراشقا بۇيرىدى: الله قا ئاسىيلىق قىلغان بەندە شۇ ئاسىيلىقى بىلەن بەختكە ئېرىشەمدۇ؟ بىر بەندە الله غا ئىتائەت قىلىش سەۋەبى بىلەن شەقى بولامدۇ؟

ھايۋان چېغىدا يۇرتىنى سېغىنىپ قايتىپ كېلىدۇ. ئەمما بۇ قەۋم ئۆز ۋەتىنىنى تاشلاپ كېتىدۇ. مانا بۇ تەۋھىدكە قارشى چىقىشتۇر. ئۇنداقتا ئۇلار ھايۋاندىنمۇ بەتتەردۇر.

ئىسرائىل ئەۋلادىنىڭ ئەھۋالىنى تەسۋىرلەش ئۈچۈن كەلگەن ۋەھيىدە مۇنداق دېيىلگەن:

يەھۇدىي ئالىملىرى الله نىڭ ھەققىنى ئىنكار قىلىشتى.

① سۈرە ئىسرا 4 ـ 8 ـ ئايەتكىچە.

www.munber.org

تەۋراتنى ئوقۇغۇچىلار الله دىن باشقىسىغا ئىبادەت قىلىشتى.

ئىبادەت قىلغۇچىلار قىلغان ئىشلىرىدىن پايدىلانمىدى.

ھۆكۈمرانلار بولسا، الله نى ۋە پەيغەمبەرلەرنى يالغانغا چىقىرىپ تۆھمەت قىلىشتى. كۆڭلىدە ھىيلە ۋە تۇزاق قۇرۇشۇپ، تىللىرىنى يالغانغا كۆندۈرۈشتى.

ئىلاھىي سۆزلەر يەھۇدىي ئالىملارنىڭ، تەۋراتنى ئوقۇغۇچىلارنىڭ، ئىبادەت قىلغۇچىلارنىڭ ۋە ھۆكۈمرانلارنىڭ قىلمىشلىرىنى بىلدۈرگەن ھالدا كېلەتتى. ئالىملار الله نىڭ قۇللىرىدىن ئىلاھلار پەيدا قىلىشتى. ئىنسانلارنى ئىنسانلارغا ئىبادەت قىلىشقا قايىل قىلدى. بۇنىڭ بىلەن الله نىڭ بەندىلىرى پەقەت الله قىلا قىلىش لايىق بولغان ئىتائەت بىلەن ئۇلارغا بويسۇندى. ھۆكۈمرانلار ۋە ئەمىرلەر الله نىڭ نېمەتلىرىگە تۇزكورلۇق قىلىشتى. دۇنيا ئۇلارنى ئازدۇردى. ئۇلار الله نىڭ كىتابىنى تاشلاپ، ئۇنىڭ سۆزلىرىنى ئۇنتۇشتى. ئۇلار الله نىڭ كىتابىنى (يەنى تەۋراتنى) ئۆزگەرتىپ، پەيغەمبەرلەرگە تۆھمەت قىلىشاتتى ھەمدە ئۇلارنى ناھەق ئۆلتۈرەتتى.

تەۋرات ئوقۇغۇچى تالىبلار ۋە فىقھىلەر كىتابىنىڭ بىر قىسمىنى ئوقۇپ، يەنە بىر قىسمىنى تاشلايتتى. ھۆكۈمدارلارغا ماسلىشىپ، الله نىڭ دىنى ھەققىدە توقۇغان بىدئەتلەرگە، الله غا ئىسيان قىلىشلىرىغا ئىتائەت قىلاتتى. ئۇلارنىڭ ئەھدىگە، الله قا بەرگەن ۋەدىسىگە خىلاپ بۇيرۇقلىرىنى بەجا كەلتۈرەتتى.

پەيغەمبەرلەرنىڭ نەسىللىرى بولسا روھى چۈشكەن، پىتنىگە چۆمگەن ھالدا ئىدى. ئۇلارمۇ باشقىلارغا ئوخشاشلا ئاتا - بوۋىسىغا كەلگەن ياردەمنىڭ ئۆزلىرىگىمۇ كېلىشىنى كۈتەتتى. ئۇلار ئاتىلىرىنىڭ تەقۋادارلىقى، قانداق قان تۆككەنلىكى، قانداق سەۋر قىلغانلىقى، الله نىڭ دىنىنى ئۈستۈن قىلغانلىغا قەدەر قانداق پىداكارلىق كۆرسەتكەنلىكى ھەققىدە ئويلانمايتتى.

ئەرمىيانىڭ ئاگاھلاندۇرۇشى داۋام قىلدى. ئۇ قەۋمىگە ئۇلۇغ الله نىڭ ئۇلارنىڭ ئويغىنىشى، توغرا دىنغا قايتىشى ۋە بىر الله قا ئېتىقاد قىلىش ئۈچۈن ئاخىرقى بىر پۇرسەت بەرگەنلىكىنى ئېيتتى (بىلدۈردى). ئۇنداق قىلمىغان تەقدىردە، الله ئۇلارغا ئەسكەرلىرى قارا قويۇندەك مېڭىپ باياشات يەرلەرنى خارابىگە، شەھەرلەرنى چۆلگە ئايلاندۇرىدىغان بىر زوراۋان ھۆكۈمدار ئەۋەتەتتى.

ئىبنى كەسىر ئىبنى ئاساكىرنىڭ سۆزىدىن نەقىل كەلتۈرۈپ مۇنداق دەيدۇ:

«ئىلىيا ۋە ئۇ يەردە ئولتۇرغانلارنىڭ ھالىغا ۋاي! ئۇلارنى ئۆلتۈرۈشكە ۋە ئەسىر قىلىشقا بۇيرۇدۇم، خۇشاللىقتا (كۈلكە، چاقچاقتا) تولغان تويلاردىن كېيىن داد - پەريادنى، ئاتلارنىڭ كىشنىشىدىن كېيىن، بۆرىلەرنىڭ ھۇۋلىشىنى، ئايۋان - قەسىرلەردىن كېيىن، يىرتقۇچ ھايۋانلارنىڭ ئۇۋىلىرىنى بەردىم، ئۇلارنى خىلمۇخىل ئازابلار بىلەن ئازابلايمەن. ئۇندىن كېيىن ئاسماننىڭ تۈمۈر تاۋاقتا، يەرنىڭ مىس نوكچىغا

www.munber.org

ئايلىنىشنى بۇيرۇيمەن. يامغۇر ياغقان تەقدىردىمۇ يەردىن ھېچنەرسە ئۈنمەيدۇ. ئەگەر بىر نەرسە ئۈنسە، بۇ ھايۋانلارغا قىلىنغان رەھمەتتىمدۇر. ئەگەر بۇ مەزگىلدە بىر نەرسە تېرىسا، تېرىلغۇغا ئاپەت بېرىمەن. ئەگەر ئاپەتتىن قۇتۇلغان بولسا، ئۇنىڭدىن بەرىكەتنى كۆتۈرىۋېتىمەن. ئەگەر دۇئا قىلىشسا، جاۋاب بەرمەيمەن، سورىسا بەرمەيمەن، يىغىسىغا ئىچ ئاغرىتمايمەن. ئەگەر يالۋۇرسا، ئۇلارغا قارىمايمەن» .

ئىليا قەۋمىگە پەيغەمبەرلىكىنى بىلدۈرۈپ، ئۇلارنى الله غا دەۋەت قىلدى. ئۇلارنى كەڭ ـ كۆلەملىك ئاپەت بىلەن ئاگاھلاندۇردى. يەھۇدىيلار ئۇنى ئىنكار ـ ئىسيان بىلەن چەتكە قاقتى. ئۇنى يالغانچىغا چىقاردى. ئۇنىڭغا: سەن نېمىشقا يالغان سۆزلەيسەن؟ الله بىرنى ۋە مەسجىدلىرىنى قانداق تاشلىۋېتىدۇ؟ يەر يۈزىدە ئىبادەت قىلىدىغان كىشى قالمىسا، مەسجىد ۋە كىتاب قالمىسا، ئۇنىڭغا كىم ئىبادەت قىلىدۇ؟ ـ دېيىشتى.

ئىليا بىلەن قەۋمى ئوتتۇرىسىدىكى كۈرەش ئىليانىڭ زىندانغا چۈشىشى بىلەن ئاخىرلاشتى. دەل بۇ چاغدا... بۇختۇننەسرى ئۇلارغا قاراپ ئىلگىرىلەۋاتاتتى. بىر كۈنى، يەھۇدىيلار ئاتلارنىڭ تۇياق ئاۋازى، ئوقلارنىڭ ئاۋازى ۋە كۆيۈك پۇراقلىرى بىلەن چۆچۈپ ئويغاندى. ھۇجۇم قىلغۇچىلار شەھەر سېپىللىرىنى قورشاپ، دەرۋازىلارنى بىر ـ بىرلەپ قولغا چۈشۈرۈپ، شەھەر ـ يېزىلارغا كىردى.

ئۆيلەرنىڭ ئەتراپىنى قورشاپ ھەممە يەرنى ئاختۇرۇشقا باشلىدى. تاجاۋۇزچى (ھۇجۇمچى) قوشۇننىڭ قوماندانى يەھۇدىيلارنى مەجبۇرىي قولغا ئېلىشنى بۇيرۇدى. ئۇلارنىڭ ئۇچتىن بىرىنى ئۆلتۈردى، ئۇچتىن بىرىنى ئەسىر ئالدى، ئاجىز قېرىلارنى ئاتقا دەسسىتىپ ئۆلتۈرۈۋەتتى. بەيتۇلمۇقەددەس ۋە ئىبادەتخانىنى ئۆرۈپ تاشلىدى. ئەرلەرنى ئۆلتۈرۈپ، قەلئەلەرنى ۋەيران قىلدى. ئىبادەتخانىلارنى چاقتى، تەۋراتنى كۆيدۈردى. ئالىم ۋە فىقھشۇناسلاردىن بىرنىمۇ قويماي قىرىپ تاشلىدى. بەيتۇلمۇقەددەسنىڭ ئىچىگە نىجاسەت ئاتتى، چوشقا بوغۇزلىدى. ھەممە نەرسىگە ئوت قويغاندىن كېيىن، ئەسىرلەرنى ئېلىپ قايتىپ كەتتى.

يۈز مىڭلارچە ئايال ۋە باللارنى ئۆزلىرى بىلەن بىرگە ئېلىپ كېتىشتى.

پۈتۈن يەرنى ۋەيران قىلىپ خارابىگە ئايلاندۇردى. ياشىغۇسىز ھالغا چۈشۈپ قالغان يەھۇدىي ئۆيلىرىلا قالغان ئىدى.

ئىسرائىل ئەۋلادى مەملىكەتنىڭ تەرەپ ـ تەرەپلەرگە قېچىشتى.

بۇ يەردە ئۇزۇن مەزگىلگىچە ھېچكىم ياشىمىدى. ئاخىرىدا، الله تائالا قەۋمنىڭ ئەۋلادلىرىدىن قېلىپ قالغانلىرىنىڭ قايتىشىغا ئىجازەت بەردى ۋە ئۇلار بۇ يەرلەرگە قايتىپ كېلىشتى. بۇ قانلىق ۋەقەلەر يۈز بېرىۋاتقاندا، ئۇزەير ئۇخلاۋاتاتتى. كۆرگەن كىشى ئۇنى ئۆلۈك ھېسابلايتتى. ئۇ، تەۋراتنى يادقا بىلىدىغان بىردىنبىر كىشى ئىدى.

www.munber.org